

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Espoon Suurpellon alueen asukasperheiden käsitukset lapsiperheiden arjen tarpeista KOULII-hanke

Kekonen, Hanna

2012 Otaniemi

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Otaniemi

Espoon Suurpellon alueen asukasperheiden käsitykset
lapsiperheiden arjen tarpeista
KOULII-hanke

Hanna Kekonen
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Tammikuu, 2012

Hanna Kekonen

Espoon Suurpellon alueen asukasperheiden käsitykset lapsiperheiden arjen tarpeista (KOULII-hanke)

Vuosi

2012

Sivumäärä 61

Opinnäytetyö kuuluu KOULII-hankkeeseen. KOULII-hanke on Koulutuksen Innovaatio & Integraatio -hanke, jonka toiminta sijoittuu aikavälille 1.8.2010 - 31.12.2012. Hanke on Espoon seudun koulutusyhtymä Omnian ja Laurea-ammattikorkeakoulun yhteisprojekti, joka edistää ammatillisen toisen asteen ja ammattikorkeakoulun yhteistyötä. KOULII-hankkeessa palvelujen innovointi kohdentuu Espoon Suurpeltoon, jonka rakentamisessa tavoitellaan viihtyisyyttä, ekologisuutta sekä työn, perheen ja vapaa-ajan yhdistämistä.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada käyttäjälähtöistä tietoa Espoon Suurpellon alueen asukasperheiltä lapsiperheiden arjesta. Opinnäytetyössäni perheellä tarkoitetaan lapsiperhettä, jossa on vähintään yksi aikuinen ja yksi alle kouluikäinen lapsi. Opinnäytetyön tavoitteena oli kartoitusten perusteella selvittää lapsiperheiden käsityksiä arjesta, sen sujuvuudesta, työn ja vapaa-ajan yhteensovittamisesta, yhteisöllisyydestä ja arkipäivän palvelujen tarpeista. Haastattelutietojen perusteella voidaan mahdollisesti innovoida ja luoda toivotunlaisia verkostoja ja palveluja Suurpellon alueen lapsiperheille.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Opinnäytetyön yhtenä tiedonkeruumenetelmänä toimi myös palvelumuotoilu. Aineisto on analysoitu teemoittelun avulla. Opinnäytetyöni teoreettinen viitekehys tarkastelee lapsiperheiden arkeen kuuluvia osa-alueita.

Tulokset osoittavat, että arki muodostuu aikataulujen mukaan toimimisesta ja rutiineista. Arkipäivänä liikutaan useimmiten työn, kaupan, päiväkodin ja kodin välillä. Työ liittyy vahvasti arkeen. Työ- ja perhe-elämä pystytään haastateltavien mielestä sovittamaan yhteen. Suurpeltoon toivotaan paljon erilaisia palveluja, sillä niitä ei käytännössä vielä ole alueen uutuuden vuoksi. Eniten toivotaan peruspalveluita ja asukaspuisto-tyyppisiä leikkipaikkoja lapsille. Valmiiden palveluiden lisäksi haastateltavat ovat kiinnostuneita vaikuttamaan itsekin palveluihin omalla, itse määrittämällään panostuksella. Toisaalta yhteistyöhön, yhteisöllisyyteen ja vapaaehtoistyöhön liittyy varauksellisuutta, sillä perheiden välinen yhteistyö vaatii keskinäistä luottamusta ja samoja arvoja. Vapaaehtoisuudessa annetaan aikaa omasta ja perheen ajasta, joten sen tulee olla luonteeltaan sellaista, josta kokee saavansa täydennystä omaan arkeen.

Asiasanat: perhe, perheiden tarpeet, perhetutkimus, arki, vanhemmuus, työn ja perheen yhteensovittaminen, yhteisöllisyys, palvelumuotoilu, palvelupolku.

Hanna Kekonen

The residents' views of the needs of everyday lives of families with children in Espoo Suurpelto area (KOULII-project).

Year	2012	Pages	61
------	------	-------	----

The thesis belongs to KOULII project. KOULII project is an education, innovation and integration project which began on the 1st of August and will continue until the 31st of December 2012. The project is carried out in cooperation with the educational group Omnia in Espoo and Laurea University of Applied Sciences. The project will help to develop the cooperation of the two learning institutions. The service innovation target is Suurpelto area in Espoo, and the aim is to achieve ecology and combining family life and free time.

The purpose of the thesis is to interview the Espoo Suurpelto area's resident families and thereby gain knowledge the everyday life of families with children. In the thesis a family is defined as one adult and one pre-school child living together. The goal of the thesis was to study the everyday lives of the families, the combination of work and free time, the sense of community and everyday needs for services. On the basis of the interview information networks and services might be innovated and created in Suurpelto area for families with children.

The research method is qualitative. Theme interview was used as a method of data collection. One of the data collection methods was also service design. The material is analyzed by categorizing it to themes. The theoretical framework of the thesis will examine areas of daily life for families with children.

The findings show that the daily lives of the families consist of schedules and daily routines. Work forms a major part of the daily life. The interviewees think work and family life can be coordinated.

The residents hope for lot of different services to the area. At the moment these do not exist because of the newness of the region. Mostly the interviewees hoped for basic services and resident park-type of playground facilities for children. In addition to the built-in services people in the area are interested in influencing the services on their own. On the other hand, cooperation, the sense of community and voluntary work also cause hesitation, because they require mutual trust and the same values. In voluntary work people give time from their family time so it is necessary to be something that satisfies their own everyday life.

Keywords: family, the needs of families, family research, everyday life, parenthood, coordinating work and family life, sense of community, service design, service path.

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Opinnäytetyön taustaa	9
2.1	KOULII-hanke	9
2.2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset	9
2.3	Keskeiset käsitteet	10
2.4	Aikaisempia tutkimuksia	11
3	Lapsiperheen arki	13
3.1	Perheiden monimuotoisuus	14
3.2	Vanhemmuus	16
3.2.1	Vanhemmuuden osa-alueet	17
3.2.2	Vanhemmuustyylit	18
3.3	Työn ja perheen yhteensovittaminen	20
3.3.1	Yhteensovittaminen haastavaa ja antoisaa	20
3.3.2	Työn ja perheen yhteensovittaminen tulevaisuudessa	22
3.4	Kasvatuskumppanuus päivähoidon kanssa	24
3.5	Parisuhde	26
4	Yhteisöllisyys	27
5	Tutkimusmenetelmälliset ratkaisut	28
5.1	Palvelumuotoilu	28
5.2	Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä	32
5.3	Teemahaastattelu	33
5.4	Aineiston hankinta ja käsittely	34
5.4.1	Litterointi	34
5.4.2	Aineiston analyysi	35
6	Tulokset	35
6.1	Perheen arki ja palvelut	36
6.1.1	Arjen muodostuminen	36
6.1.2	Palvelutoivomukset lapsiperheille Suurpellon alueelle	37
6.1.3	Osallistuminen palveluiden järjestämiseen	39
6.1.4	Osallistuminen vapaaehtoistoimintaan	40
6.2	Työn ja perhe-elämän yhteen sovittaminen	41
6.3	Yhteisöllisyys Espoon Suurpellon alueella	42
6.3.1	Yhteisöllisyyden tarpeet	43
6.3.2	Osallistuminen yhteisöllisyyden rakentamiseen	44

6.3.3	Yhteisöllisyyden vaikutus arkipäivän sujuvuuteen	45
6.4	Pikkulapsiperheen palvelupolun kuvaaminen arkipäivänä.....	45
6.5	Yhteenveto tuloksista	47
7	Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys.....	49
8	Pohdinta	51
	Lähteet	55
	Liitteet.....	58
	Liite 1: Teemahaastattelun kysymykset ja väittämät.	58
	Liite 2: Pikkulapsiperheen palvelupolun kuvaaminen arkipäivänä.	59
	Liite 3: Prosessikaavio (alkuperäinen luonnos)	60
	Liite 4: Suostumus tutkimukseen osallistumisesta	61

1 Johdanto

Arki kuuluu jokaisen ihmisen elämään. Eri ihmisillä tyypillisesti päivään kuuluu erilaisia tapahtumia, jotka seuraavat toisiaan. Tässä opinnäytetyössä päästään kurkistamaan pikkulapsiperheiden arkipäivään, toiveisiin arjen palveluista, ajatuksiin yhteisöllisyydestä ja työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen.

Laurea-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden opinnäytetyöt liittyvät usein hankkeisiin. Hankkeet ovat työelämän kanssa yhteistyössä toteutettavia projekteja, joissa olennaisia ovat innovatiivisuus, kehittäminen, uuden luominen ja verkostoituminen. Opinnäytetyöni ohjaajan innoittamana kiinnostuin Espoon Suurpeltoon sijoittuvasta KOULII, eli Koulutuksen Innovaatio & Integraatio -hankkeesta. Alue on rakennusvaiheessa, palveluja ei vielä käytännössä ole. Suurpeltoon on muuttanut tähän mennessä noin 1000 asukasta.

KOULII-hankkeen yhtenä mahdollisena tutkimuksen kohteena olivat lapsiperheiden arjen tarpeet, joita tutkin opinnäytetyössäni. Tarpeita selville saamalla voidaan kehittää asuinalueen palveluja ja yhteistyöverkostoja eri kohderyhmille. Opinnäytetyöni teoreettinen viitekehys tarkastelee lapsiperheiden arkeen kuuluvia osa-alueita, kuten perheiden monimuotoisuutta, vanhemmuutta arjessa, työn ja perheen yhteensovittamista, kasvatuskumppanuutta päivähoidon kanssa sekä parisuhdetta. Opinnäytetyöni hahmottelun alussa tapasin myös Mannerheimin lastensuojeluliiton vapaaehtoistoiminnan ohjaajan. MLL on yksi hankkeen yhteistyötaho, josta on mahdollista saada resursseja alueen toimintaan. Sain ohjaajalta ideoita muun muassa haastattelukysymyksien laatimiseen.

Suomessa on tutkittu pikkulapsiperheiden konkreettisen arjen kuvausta melko vähän. Keskeisenä teoksena opinnäytetyössäni peilaan 2009 (Rönkä, Malinen & Lämsä) tehdyn Paletti-tutkimuksen tuloksia. Paletti-tutkimuksen tuloksena on kirjoitettu teos: Perhe-elämän paletti, vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä toimii kvalitatiivinen, eli laadullinen menetelmä. Tutkin pikkulapsiperheiden arjen tarpeita teemahaastattelua käyttäen. Opinnäytetyöni haastateltavien perheiden lapset ovat alle kouluikäisiä. Olen saanut haastateltavat perheet pitkälti Espoon Suurpellon maaliskuussa 2011 järjestetystä Pitkiä Pellavia -laskiaistapahtumasta. Myös elokuussa 2011 pidetyistä Infopaviljongin harjakaisista sain haastateltavia. Tapahtumien pääjärjestäjänä toimi KOULII-hanke. Haastattelut olivat luonteeltaan avoimia, haastateltavat saivat vastata vapaamuotoisesti kysymyksiin ja perustella esittämäni haastatteluväittämät. Haastattelun teemoja ovat pikkulapsiperheiden arki ja palvelut, työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen, yhteisöllisyys sekä pikkulapsiperheen palvelupolun kuvaaminen arkipäivänä. Palvelupolku kuvattiin palvelumuotoilun keinoin haastatteleamalla sekä prosessikaaviota

käyttäen. Tällä tavoin saatiin tietoa, missä arkipäivän toiminnoissa on mahdollisia palveluaukoja tai asioita, joihin voisi innovoida uusia ratkaisuja arkipäivää helpottamaan. Palvelumuotoilu käsitteenä selvennetään opinnäytetyöni keskeisissä käsitteissä sekä luvussa viisi; tutkimusmenetelmälliset ratkaisut. Olen ollut keväällä 2011 KOULII-hankkeeseen liittyvässä palvelumuotoilun koulutuksessa. Koulutuksessa perehdyttiin palvelumuotoilun tiedonkeruumenetelmiin, kuten haastatteluun ja havainnointiin. Koulutuksessa oppimismenetelmänä toimivat pääasiallisesti workshopit, joissa tehtiin harjoituksia noin viiden, kuuden henkilön ryhmissä. Koulutukseen kuului tehtäviä, kuten haastatteluja ja havainnointia. Lopuksi tietoa analysoitiin ja esiteltiin muille ryhmille.

2 Opinnäytetyön taustaa

Opinnäytetyön ensimmäisessä kappaleessa esitellään tarkemmin KOULII-hanketta. Lisäksi perehdytään opinnäytetyön tarkoitukseen ja tutkimuskysymyksiin sekä määritellään keskeiset käsitteet. Kappaleessa esitellään myös aikaisempia perheiden arkeen liittyviä tutkimuksia.

2.1 KOULII-hanke

KOULII-hanke on Koulutuksen Innovaatio & Integraatio -hanke. KOULII-hanke on Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoitteinen hanke. KOULII on Espoon seudun koulutusyhtymä Omnian ja Laurea-ammattikorkeakoulun yhteishanke, joka edistää ammatillisen toisen asteen ja ammattikorkeakoulun yhteistyötä. (KOULII-hankeportaali 2011.)

KOULII-hanke sijoittuu Espoon Suurpellon uuteen rakenteilla olevaan asuinalueeseen. Tarkoituksena on edistää innovaatioverkoston ja palveluinnovaatioiden syntymistä koulutusorganisaatioiden ja alueen toimijoiden yhteiskehittelyä. KOULII-hanke kehittää ja tuottaa yhteisöllisesti verkostomaisesti palveluita yhtenä Suurpellon toimijana, luo toimintamallia ammatillisen toisen asteen ja korkea-asteen koulutusten välille sekä edistää innovaatioverkoston ja palveluinnovaatioiden syntymistä. KOULII-hankkeessa palvelujen innovointi kohdentuu Suurpellon, jonka rakentamisessa tavoitellaan viihtyisyyttä, ekologisuutta sekä työn, perheen ja vapaa-ajan yhdistämistä. (KOULII-hankeportaali 2011.) KOULII-hanke alkoi 1.8.2010 jatkuen 31.12.2012 saakka.

2.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada käyttäjälähtöistä tietoa Espoon Suurpellon alueen asukasperheiltä lapsiperheiden arjesta. Haastateltavana oli mahdollista olla yksi, tai molemmat vanhemmat tapauksista ja mahdollisuuksista riippuen. Opinnäytetyön tavoitteena oli kartoitusten perusteella selvittää lapsiperheiden käsityksiä arjesta, sen sujuvuudesta, työn ja vapaa-ajan yhteensovittamisesta, yhteisöllisyydestä ja arkipäivän palvelujen tarpeista. Haastattelutietojen perusteella voidaan mahdollisesti innovoida ja luoda toivotunlaisia verkostoja ja palveluja Suurpellon alueen lapsiperheille.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaisia asioita arki sisältää?
2. Millaisia palveluja lapsiperheet toivovat Espoon Suurpellon alueelle?
3. Miten työ- ja perhe-elämä voidaan sovittaa yhteen?
4. Millaisia ovat lapsiperheiden tarpeet yhteisöllisyyteen asuinalueella?

2.3 Keskeiset käsitteet

Opinnäytetyöni keskeisiä käsitteitä ovat perhe, perheiden tarpeet, perhetutkimus, arki, vanhemmuus, työn ja perheen yhteensovittaminen, yhteisöllisyys, palvelumuotoilu ja palvelupolku. Opinnäytetyön teoria tarkastelee pääasiallisesti pikkulapsiperheiden arkea ja siihen liittyviä osa-alueita. Seuraavassa selvennän muutamaa käsitettä, joita on opinnäytetyöni luettavuuden kannalta syytä tarkentaa.

Opinnäytetyössäni perheellä tarkoitetaan lapsiperhettä, jossa on vähintään yksi aikuinen ja yksi alle kouluikäinen lapsi. Nykyaikana perheille on ominaista niiden monimuotoisuus. Monimuotoisuutta käsitellään tarkemmin luvussa kolme.

Arkea voi olla vaikeaa kuvailla, sillä se on abstrakti käsite. Jokinen (2005) kuvaa arkea ja arkiuutta osuvasti. Hänen mukaansa arkisuus on inhimillisen toiminnan ja olemassaolon muoto, joka on mahdollisuutena läsnä missä tahansa. Arjen sujussa ikään kuin huomaamatta, se on kevyttä ja saattaa tuntua pinnalliseltakin. Jokinen (2005) pohtii arjen olemusta: ”Mutta arjesta tulee painava ja tärkeää silloin, kun se ei sujukaan - kun vaikkapa ei olekaan varmaa, jaksaako nousta aamulla sängystä tai ilahtuuko kahvin tuoksusta tai lehden lukemisesta. Puhutaan ”arjen pyörittämisestä”. Kun arki sitten pyörii, siinä voi ehkä levätä. Mutta vaikka puhuttaisiin arjen pyörittämisestä ikään kuin se pyörisi itseksensä, se kuitenkin kätkee sisäänsä paljon valtataistelua ja erilaisia neuvotteluja. Kuka pyörittää ja kuka saa levätä? Kuinka pitkään arki pyörii, jos kukaan ei ehdi sitä aktivoida? Voiko pyörän alle jäädä?” (Jokinen 2005, 10 - 11.)

Opinnäytetyöni haastatteluissa käsitellään yhtenä teemana yhteisöllisyyttä. Arkikielessä yhteisöllisyys ymmärretään yleensä ilmauksena yhteisön jäsenten yhteenkuuluvuudesta ja myönteisesti säilyttyneestä yhdessäolosta. Yhteisö nähdään paikkana, jossa sen jäsenet voivat kokea yhteenkuuluvaisuutta, tulla ymmärretyksi sekä tehdä työtä yhdessä ja yhteisten tärkeiden asioiden puolesta. (Haapamäki 2000, Nummenmaan 2006, 34 mukaan.) KOULII-hankkeen yhtenä keskeisenä painotuksena on yhteisöllisyys. Haastateltavilta selvitetään tarpeet yhteisöllisyyteen.

Opinnäytetyössäni teemahaastattelun lisäteemana on pikkulapsiperheen palvelupolun kuvaaminen arkipäivänä. Toteutan palvelupolun kuvaamisen palvelumuotoilun keinoin haastattelemalla sekä prosessikaaviota käyttäen. Tällä tavoin saadaan tietoa, missä arkipäivän toiminoissa on mahdollisia palveluaukkoja tai asioita, joihin voisi innovoida uusia ratkaisuja arkipäivää helpottamaan. Palvelupolun kuvaamista ja prosessikaavion käyttämistä tiedonkeruuvälineenä esitellään tarkemmin tutkimuksellisissa menetelmissä, luvussa kolme.

Palvelumuotoilulla asiakkaille halutaan tarjota asetetun tavoitteen mukainen palvelukokemus. Tämä palvelukokemus muodostetaan muotoilluista kontaktipisteistä. Palvelumuotoilussa kaikki kontaktipisteet tulee olla harkittuja palvelun osakokonaisuuksia, ja ne tulee suunnitella niin, että ne muodostavat selkeän, johdonmukaisen ja yhdenmukaisen palvelukokemuksen. Tämä on erittäin tärkeää, sillä asiakkaiden huomio palveluissa kohdistuu nimenomaan kontaktipisteisiin, eli kaikkeen siihen, mitä hän voi aistia ja kokea (Palvelumuotoilu 2011.) Palvelumuotoilun keinoja ovat muun muassa havainnointi ja haastattelu. Palvelumuotoilussa lähtökohtina ovat palvelukokemus ja asiakkaan tarpeet, joihin perehdytään syvällisesti.

2.4 Aikaisempia tutkimuksia

Opinnäytetyöni keskeisimpänä teorialähteenä käytän Paletti-tutkimuksesta saatua tietoa perheiden arjesta. Perheiden elämään kuuluvia ilmiöitä on tutkittu aikaisemminkin laajasti, mutta varsinaista, konkreettista pikkulapsiperheiden arkea on Suomessa tutkittu melko vähän. Paletti on Suomen Akatemian rahoittama ja Jyväskylän yliopiston Perhetutkimuskeskuksen sekä kasvatustieteiden laitoksen yhteistyössä toteuttama tutkimusprojekti. Paletti-tutkimuksen laajana tavoitteena oli selvittää, miten perheet toimivat eri elämänalueilla. Tutkimuksen sisällöllinen tavoite oli kokonais kuvan saaminen pikkulapsiperheiden arjesta, sen eri osa-alueista ja niiden keskinäisestä vuorovaikutuksesta. Lisäksi tutkimuksen erityisinä kiinnostuksen kohteina olivat elämänalueiden leikkauspisteet ja niiden välillä tapahtuva tunteiden, tietojen ja kokemusten siirräntä sekä vuorovaikutus ja siirtymät elämänalueiden välillä. Projektin aineisto on peräisin kaikkiaan 208 perheeltä Keski-Suomesta, viidestä eri kunnasta. Tavoitteena oli saada tietoa myös perheiden päivähoitoikäisten lasten arjesta. Tutkimuksessa oli myös mukana 32 päiväkotia, joista osassa työntekijät keräsivät tietoa lapsista tutkimusviikon ajan. Päiväkodit toimivat myös tutkimusperheiden rekrytoinnin välikätenä. Perheiden oli mahdollista osallistua tutkimukseen usealla eri tavalla. Kaikki osallistujat täyttivät kyselylomakkeen ja tämän lisäksi heillä oli mahdollista täyttää kännykkä-, paperi- tai lapsen päiväkirjaa. Tarkoituksena oli, että perheenjäsenet raportoivat päivittäin ja usein montakin kertaa päivässä arkeen liittyviä keskeisiä asioita: mitä he tekevät ja kenen kanssa, millaista on vuorovaikutus ja minkälaisia tunteita he käsittelevät. Näin saadaan kuvaa arjen rytmeistä ja sen haastavista hetkistä sekä huippukohdista mahdollisimman aidosti ilman, että tutkittava ehtisi unohtaa, mitä hän on kokenut ja tuntenut päivän mittaan. (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 18, 22 - 24, 274.)

Tutkimuksesta saatu kokonaiskuva pikkulapsiperheiden arjen paletista ja eri elämänalueiden välisestä vuorovaikutuksesta oli myönteinen, mutta havaittavissa oli myös särökohtia ja kielteistä vuorovaikutusta eri elämänalueiden välillä. (Rönkä ym. 2009, 275.) Tutkimuksen tuloksia esitellään tarkemmin opinnäytetyön kappaleessa kolme.

Eeva Jokisen (2005) teos Aikuisten arki perustuu niin sanottuja ruuhkavuotia elävien naisten ja miesten haastatteluihin. Tutkimusta varten tehtiin kaikkiaan 39 haastattelua. Erilaisia suomalaisia 30-40-vuotiaita naisia ja miehiä pyydettiin kertomaan arjestaan ja elämästään. Haastattelut olivat avoimia eli kaikilta kysyttiin suurin piirtein samat kysymykset, mutta ihmiset saivat puhua vapaasti ja painottaa haluamiaan asioita. Arjen tärkeinä asioina hahmottuvat kotityöt, työelämän läsnäolo kaikkialla sekä sukupuolten välinen työnjako niin kotona kuin työpaikallakin. Myös parisuhde ja vanhemmuus ovat tiheää arkea ja tuottavat niin iloa kuin huoltakin.

Myös Pirjo Korvela (2003) on tutkinut lapsiperheiden arkea ja sen osa-alueita. Arjen hahmotamisen apuvälineenä hänellä oli käytössään videokamera, jolla hän kuvasi kolmen perheen arkea. Tutkimuksessa pysähdytään tarkastelemaan kodin arjen ohikiitäviä tilanteita, jotka jäävät helposti toimijoilta itseltäänkin huomaamatta ja ovat siten vaikeasti tavoitettavissa tavanomaisilla tutkimusmenetelmillä. Videokuvatun aineiston avulla tarkasteltiin kotona olemisen ja tekemisen jännitteitä, kuten eri henkilöiden yksilöllisten tekojen välisiä jännitteitä, tekojen kriittisiä siirtymävaiheita, tekojen yhteensovittamisen keinoja. Tulosten mukaan arki muodostuu toisiaan seuraavista vaiheista, eli sekvensseistä. (Korvela 2003.) Kodin ulkopuolella työssä käyvien vanhempien kotona tapahtuvan toiminnan perusrakenne muodostuu päivän neljästä sekvenssistä: aamutoimet ennen kotoa lähtemistä, kotiinpaluu ja asettautuminen kotiin, tehdään jotakin yhdessä ja nukkumaan laittautuminen. (Korvela 2003, 43).

Pikkulapsiperheiden keskeisenä arkeen kuuluvana asiana on lasten päivähoito. Kasvatusvastuun jakaminen, vanhempien ja ammattikasvattajien roolit sekä kasvatuskumppanuus ovat suurinta osaa lapsiperheitä koskettavia aiheita. Siitä syystä esittelen tutkimuksia myös edellä mainituista.

Maarit Alasuutari (2003) selvitti laajaan haastatteluaineistoon perustuvassa teoksessaan Kuka lasta kasvattaa?, miten vanhemmat tulkitsevat kasvatusvastuun jakautumisen kodin, päivähoidon ja koulun kesken. Tutkimuksessa tarkasteltiin, miten vanhemmat itse mieltävät roolinsa, onko ammattikasvattajille valmiuksia ottaa vanhemmat tasavertaisiksi kumppaneiksi arjen kasvatustyöhön, mikä on vanhempien ja mikä taas asiantuntijoiden rooli pulmatilanteissa sekä sitä, miten yhteistyö eri osapuolten kesken sujui luontevasti. Tutkimuksen lähtökohtana olivat vanhempien haastattelut.

Alasuutarin (2003) tutkimus osoittaa, että vanhempien tulkinnoissa perinteinen oletus äidin ensisijaisuudesta kasvattajana on vahva. Samalla päivähoito saa heidän puheessaan kuitenkin keskeisen merkityksen. Päivähoidon tulkinnoissa painottuu sen pedagogis-opetuksellinen rooli, joka asettaa kyseenalaiseksi kotihoitoa ja äidin hoivan riittävyyden lapsen optimaalisen kehityksen mahdollistajana. Lisäksi tutkimus nostaa esiin vanhempien tulkinnan kasvatuksesta

projektina, jota määrittää kasvattajan aktiivinen rooli ja intensiivinen suhde lapseen. Vanhempien projektinäkemyskseen liittyy myös tulkinta kasvatuksen ammatillistumisesta ja yhteiskunnallisten kasvattajien keskeisestä roolista lapsen kehityksessä ja elämässä. Yhteistyö kasvatuksen ammattilaisten kanssa määrittyykin vanhempien puheessa keskeiseksi osaksi niin sanottua hyvää vanhemmuutta. Yhteistyön rakentumisessa tärkeän merkityksen saavat vanhempien näkemykset vallan jakautumisesta ja heidän omasta asiantuntijuudestaan. (Alasuutari 2003, 199.)

Alasuutari (2010) pohtii kodin ja päivähoidon yhteistä kasvatuskumppanuutta tutkimuksessaan Suunniteltu lapsuus. Tutkimuksessa tarkastellaan varhaiskasvatussuunnitelman laatimisen valtakunnallisten periaatteiden ja ideaalien muokkautumista ja muotoutumista käytännön toiminnaksi. Teoksessa tutkitaan, mitä lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ja sen laatimisprosessi ovat käytännön tasolla eli miten käytäntö on kotoutettu erityisesti päiväkotityöhön. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimista pohditaan sekä sen tuottamien pedagogisten haasteiden ja kumppanuuden vaatimusten kannalta että yhteiskunnallisen hallinnan kysymyksenä. Painopiste on kuitenkin kasvatuskumppanuuden tematiikassa. Tutkimuksessa on käytetty useanlaista tutkimusaineistoa, joka on kerätty yhden kunnan alueella sen kolmessa päiväkodissa. Tutkimuksen pääaineiston muodostavat lasten varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelujen tallennukset. Näiden tallennusten lisäksi aineisto käsittää päiväkotien työntekijöiden haastatteluja, lasten vanhempien haastatteluja ja lasten kirjallisia kasvatussuunnitelmia. Alasuutari (2010) osoittaa, että vanhempien ja päivähoidon henkilöstön keskusteluissa jäädään kauaksi varhaiskasvatuksen suunnittelulle asetetuista tavoitteista. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ohjaa vain poikkeustapauksessa päivähoidon toimintaa. Lisäksi vanhempien mahdollisuus vaikuttaa lapsensa päivähoidon osoittautuu varsin rajatuksi.

3 Lapsiperheen arki

Perheen arki on kaikille ihmisille niin tuttu asia, että useat siinä tapahtuvat ilmiöt tuntuvat itsestään selviltä. Ne kielikuvat, joita lapsiperheiden arkeen liitetään - arjen rumba, hulaballoo, hässäkät - kertovat osaltaan siitä, millaista arki on pienten lasten perheissä. Perheen arjelle ominaista on syklisyys: tietyt tilanteet ja rutiinit toistuvat kerta toisensa jälkeen päivittäin ja viikottain. Elämää rytmittävät vanhempien työajat ja lasten hoitoajat, nukkumaajat ja ruokailurytmit. Joka päivä perheeseen kulkeutuu jäseniensä kautta vaikutteita niistä ympäristöistä, joissa he päivittäin toimivat. Samalla perheenjäsenet vievät mukanaan kokemuksiaan kodista sen ulkopuolelle. Myös lapset hahmottavat arkensa lähtemisten ja tulemisten kautta. (Kyrönlapi-Kylmänen, 2007.) Perheessä tehdään asioita, riidellään ja neuvotellaan. Perhesysteemi on ikään kuin jatkuvassa liikkeessä; siinä tapahtuu koko ajan jotain. (Rönkä ym. 2009, 12.)

Ajassamme on useita tekijöitä, jotka voivat hankaloittaa arjen toimivuutta lapsiperheissä. Työn epävarmuus, kiireisyys ja henkinen vaativuus voivat kulkeutua perheeseen ja haitata parisuhdetta ja lapsen ja vanhemman välistä suhdetta. Myös yhteiskunnan toiminta-areenojen aikataulut voivat muodostua tyydyttävän perhe-elämän esteeksi. Yhteiskunta elää aiempaa enemmän tilanteessa, jossa palvelut ovat auki 24 tuntia vuorokaudessa, ja tämä tarkoittaa ilta- ja yötöiden lisääntymistä. Siksi työaikojen, päivähoitoaikojen sekä perheen ja lasten elämisen tahdin yhteen sovittaminen voi olla hankalaa. (Rönkä ym. 2009, 16.)

Lapsiperheiden arkeen liittyy monenlaisia tekijöitä; perheiden monimuotoisuus, vanhemmuus arjessa, työn ja perheen yhteensovittaminen, kasvatuskumppanuus päivähoidon kanssa sekä parisuhde. Näitä osa-alueita tarkastellaan seuraavissa kappaleissa perusteellisemmin.

3.1 Perheiden monimuotoisuus

Perheellä ei ole yksiselitteistä määritelmää. Kulttuuri säätelee käsityksiä siitä, mikä katsotaan perheeksi. Suomalaisessa ja länsimaaisessa kulttuurissa erotetaan yleensä perhe ja sukulaiset, jolloin perheeseen katsotaan kuuluvaksi vain vanhemmat ja kotona asuvat lapset. (Vilén, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010, 10.) Tilastokeskuksen (2011) mukaan perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avopuolisot sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia. (Tilastokeskus 2011.)

Perheitä voivat olla ydinperheet, yksinhuoltajaperheet, uusperheet, adoptioperheet, sateenkaariperheet, monikulttuuriset perheet ja sijaisperheet. Ydinperheellä tarkoitetaan perhettä, jossa on korkeintaan kaksi peräkkäistä sukupolvea, käytännössä avio-, tai avoliitossa asuvat henkilöt ja heidän kanssaan asuvat yhteiset tai jommankumman puolison naimattomat lapset tai ottolapset. Vastaosa suomalaisista elää erilaisissa perhemuodostelmissa, joista yleisin on edelleen avioparin muodostama lapsiperhe. (Vilén ym. 2010, 10, 12 - 13.)

Yksinhuoltajaperheet ovat pääosin äidin ja lasten muodostamia perheitä. Suomessa lähes viidesosa kaikista lapsiperheistä on yksinhuoltajaäitien perheitä. Avioerojen lisääntyminen sekä lapsen hankkiminen yksin keinoalkuisesti sekä adoption kautta kasvattavat yksinhuoltajien määrää. Lapsella voi olla yksi tai kaksi kotia. Hänellä on oikeus ylläpitää suhde molempiin vanhempiansa, vaikka vanhempien parisuhde ei jatku. (Vilén ym. 2010, 13.)

Uusperheessä toisella tai molemmilla avo-, tai aviopuolisoilla on alle 18-vuotias lapsi tai lapsia aikaisemmasta liitosta. Ainakin toisen puolison lapsi tai lapset asuvat suurimman osan aikaa kyseisessä taloudessa. Kyse on siis eronneiden tai leskeksi jääneiden uudesta liitosta, jossa on mukana lapsia aikaisemmista parisuhteista ja mahdollisesti myös yhteisiä lapsia. Pu-

hekielessä uusperheen määritelmä on edellistä laajempi ja sillä tarkoitetaan myös perheitä, joissa lapset eivät asu virallisesti. (Vilén ym. 2010, 14.)

Adoptiossa eli lapseksiottamisessa biologisen vanhemman oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät lapsen adoptiovanhemmille. Lapsi saa adoptioperheessään oikeudellisesti saman aseman kuin biologinen lapsi, jolloin hänellä on oikeus adoptiovanhempien sukunimeen, huoltajuuteen, elatukseen sekä perintöön. Adoptiosuhde on purkamaton. Valtaosa Suomen adoptioista on kotimaisia eli samaan kulttuuripiiriin kuuluvien perheiden kesken tapahtuvia lapseksiottamisia. Kansainvälinen adoptio tulee kyseeseen vasta, kun lasta ja hänen biologista perhettään on yritetty auttaa muilla keinoin. Ulkomailta Suomeen adoptoituja lapsia on eniten Venäjältä, Kiinasta, Thaimaasta ja Kolumbiasta. (Vilén ym. 2010, 15.)

Sateenkaariperheiksi sanotaan sellaisia lapsiperheitä, jotka rakentuvat jonkin muun kuin heteroseksuaalisen parisuhteen ympärille (homo-, lesbo-, bi- ja transvanhemmuus). Näitä ovat naisparin, miesparin tai ei-heteroseksuaalisen yksinhuoltajan perheet tai perheet, joissa on enemmän kuin kaksi vanhempaa. Tavanomaisen muotoinen heteroparin perhe voi olla myös sateenkaariperhe, jos toinen vanhemmista on biseksuaali tai transihminen tai ei halua määritellä itseään perinteisillä sukupuolta ja seksuaalisuutta kuvaavilla sanoilla. Kysymys on siis kirjavasta joukosta perhemuotoja. (Vilén ym. 2010, 17 - 18.)

Monikulttuurisuudella tarkoitetaan sitä, että tietyllä alueella asuu tai tietyssä toiminnassa on mukana useiden kulttuuriryhmien edustajia. Monikulttuuriset perheet ovat siten perheitä, joissa toinen tai molemmat vanhemmat ovat maahanmuuttajia, sekä kahden kulttuurin perheitä, joissa toinen vanhemmista on ulkomaalaistaustainen. Maahanmuuttajaperheitä kutsutaan myös uussuomalaisiksi ja suomalaisia enemmistökulttuurin perheitä kantasuomalaisiksi. (Vilén ym. 2010, 19.)

Sijaisperheeksi kutsutaan perhettä, joka tarjoaa kodin lapselle, joka ei voi asua syntymä- tai adoptiovanhempiensa kanssa lastensuojelullisista syistä. Sijoituksessa lapsen syntymä-/adoptiovanhemmat säilyttävät kuitenkin vanhemman juridiset oikeudet ja useimmiten myös huoltajuuden rajoitetuin osin. Sijaisvanhemmaksi voi ryhtyä henkilö, joka on koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella sopiva sijaisvanhemmaksi. Sijaisperhe antaa lapselle mahdollisuuden kasvaa perheessä yhtenä perheenjäsenenä, mallin perhe-elämästä, pysyvän ja turvallisen kasvuympäristön sekä mahdollisuuden kiintymyssuhteen muodostamiseen. (Vilén ym. 2010, 22.)

Tulee muistaa, etteivät kaikki perheet ole lapsiperheitä. Kyseessä voi olla tahaton lapsettomuus tai tietoinen valinta elää lapsettomina. Tahaton lapsettomuus on perheelle iso kriisi, jossa yhdistyvät traumaattinen kriisi ja kehityskriisi. Se koskettaa aina koko ihmisen olemassa

olemista eli eksistenssiä ja on siksi hyvin raskas kokemus. Lapsettomuudesta voidaan puhua silloin, kun ehkäisystä pidättäytymällä ja säännöllisistä yhdynnöistä huolimatta lasta on yritetty saada turhaan vuoden ajan. Tahattomasta lapsettomuudesta kärsii kaksi pariskuntaa kymmenestä. Nykyään hormonihoitot ovat entistä kevyempiä ja hedelmöityshoidoilla saavutetaan hyviä tuloksia. (Vilén ym. 2010, 10, 23 - 24.)

3.2 Vanhemmuus

Paletti-tutkimus selvitti ongelmakeskeisyyden sijaan myös hyviä asioita, joita vanhempana olemisen ja lapset vanhemmille antavat. Tulokset vahvistavat, ettei vanhemmuus ole pelkäämistään vaativa taakka vaan iloa ja elämän sisältöä tuottava elämänalue. Sekä äidit että isät pitivät vanhemmuuden antoisimpina puolina kahdenkeskisiä yhdessä olemisen ja tekemisen hetkiä lapsen kanssa. Iloa ja ylpeyttä tuotti myös lapsen oppimisen ja kasvun seuraaminen. Lapsen osoittama läheisyys ja hellyys sekä lapsen ilmaiseman ilon ja mielikuvituksen seuraaminen ja lasten juttujen kuunteleminen olivat myös antoisinta puolta vanhempana olemisessä, joille on vaikea löytää vastinetta muusta toiminnasta. (Kivijärvi ym. 2009, 64.) Lapsen kasvamisen seuraaminen, lapsen ajattelu ja spontaanius sekä tunne läheisyydestä, tarvitsevuudesta ja rakkaudesta ovat asioita, joita ei esimerkiksi työelämästä saa. (Rönkä ym. 2009, 275).

Paletti-tutkimuksen vanhemmilla oli melko vähän kokemuksia vanhemmuuteen liittyvästä stressistä. Vanhemmuuden roolin ei katsottu rajoittavan kovin paljon muuta elämää, kuten harrastuksia ja omia tulevaisuuden suunnitelmia. Tutkittavat eivät myöskään pitäneet lastenkasvatusta erityisen vaikeana tai haasteellisina. Arjen kasvatustehtävistä, kuten lasten sotkujen siivoamisesta, sekä lapsen haastavasta käytöksestä, kuten tottelemattomuudesta, aiheutuvaa stressiä vanhemmat kokivat keskimäärin joskus. (Kivijärvi, Rönkä & Hyväluoma 2009, 59.)

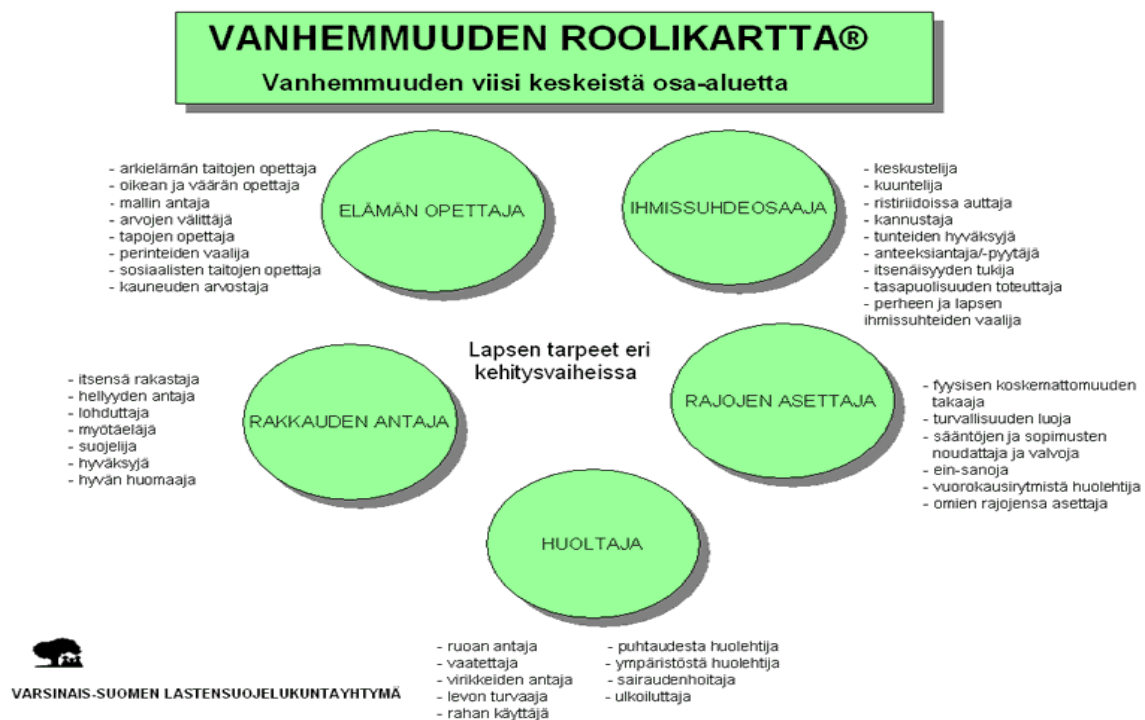
Edellä mainitun tutkimuksen äidit pitivät lasten kasvattamista hieman vaikeampana ja ongelmallisempina kuin isät. Yksittäisten väittämien tarkastelu osoitti, että useimmin koettuja päivittäisiä ”hässäköitä” olivat lasten sotkut, joita reilusti yli puolet kertoi siivoavansa usein tai alituisesti sekä sisarusten välisten riitojen selvittely, joka kuului jokapäiväiseen arkeen liki puolella vastanneista. Yli puolet isistä kertoi, että lapsia joutuu jatkuvasti viihdyttämään, kun taas äideistä reilu kolmasosa arvioi, että lasten kitinä ja valitus ovat yleinen ilmiö. (Kivijärvi ym. 2009, 59.)

Leikki-ikä (2-6 vuotta) on yhtä aikaa uuvuttavaa ja ihanaa arkea, toistojen ja rituaalien kulta-aikaa. Pieni lapsi oppii parhaiten kun asioita toistetaan säännönmukaisesti. Mutta myös joustaminen tietyssä tilanteissa on rakkauden välittämistä lapselle eikä tee maailmasta liian me-

kaanista. Vanhemman jatkuva oma oppiminen on myös osa vanhemmuuden prosessia. (Rautiainen 2001, 24.)

3.2.1 Vanhemmuuden osa-alueet

Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän henkilökunnan kehittämä vanhemmuuden roolikartta (1998) kuvaa selkeästi tärkeitä osa-alueita. Vanhemmuuden roolikarttaa voidaan käyttää työvälineenä ensisijaisesti lastensuojelutyön avohuollossa ja perhekuntoutuksessa lisäksi muun muassa päiväkotityöskentelyssä esimerkiksi vanhempainiltojen keskustelujen virikkeinä sekä kouluissa. Roolikartan avulla kuka tahansa vanhempi voi reflektoida omaa vanhemmuuttaan. Vanhemmuuden roolikartassa, kuviossa 1, vanhemmuus on eriytetty useaan alueeseen; elämän opettaja, rajojen asettaja, rakkauden antaja, huoltaja ja ihmissuhdeosaaaja. Vanhemmuuden roolit linkittyvät toisiinsa, kuten elämä yleensä, vanhemmuuskaan ei ole lokeroitunutta. (Rautiainen 2001, 24.)

Kuvio 1. Vanhemmuuden roolikartta (Sosiaaliportti 2011).

Huoltajana vanhempi antaa leikki-ikäiselle lapselle kokemuksen siitä, miten huolletaan itse itseään. Huoltajuuteen kuuluu huolen pitäminen siitä, että syödään tietty määrä ruokaa tiettyinä aikoina ja tiettyihin paikkoihin mennään tietyllä tavalla pukeutuneena, eikä sitä kysytä lapselta. Tällaiset asiat sisäistyvät lapselle kohtuullisen nopeasti niiden toistuttua riittävästi. Huoltajan rooli on olla tylsä, toistava, itsestään selvä ja kyseenalaistuksia kuuntelematon:

kun on kylmä, päähän pannaan hattu ja kun on märkää, pannaan kuravaatteet päälle. (Rautiainen 2001, 30.)

Rajat tuovat turvallisuutta arkeen. Ne rajoittavat pahoja asioita, kuten kipua ja uhkaa lapsen elämässä. Rajat tuovat turvaa myös sitä kautta, että lapsi saa kokea omat tunteensa läheisen aikuisen suojassa. (Rautiainen 2001, 25.)

Antamalla lapselleen rakkautta vanhempi opettaa lastaan näkemään toisissa ihmisissä arvoa. Kun vanhempi osoittaa iloitsevänsä siitä, että lapsi rakastaa häntä, kokee lapsi itsensä rakastettavana ja oppii myös itse rakastamaan itseään. Mitä toisen ihmisen rakastaminen tarkoittaa? Se on ehdotonta toisen puolella olemista. Eläytymistä siihen, miltä jokin tilanne toisesta tuntuu ja jakamalla niitä tunteita toisen kanssa. Kun lapsesta tuntuu pahalta, kuuluu hänen saada lohdutusta ja kun lapsesta tuntuu hyvältä, kuuluu vanhemman iloita hänen kanssaan. (Rautiainen 2001, 28.)

Elämän opettaja ja rajojen asettaja peilaavat toinen toisiaan, samoin kuin rakkauden antaja ja ihmissuhdeosaaaja peilaavat toinen toisiaan. Tunteiden hyväksyjä, anteeksi pyytäminen ja antaminen tapahtuvat sitä kautta, että vanhempi hyväksyy lapsen kokonaisena kaikkine tunteineen, silloinkin, kun lapsen teon voi todeta olleen väärä valinta. Lapselle hyväksymistä voi osoittaa fyysisen kosketuksen kautta sylissä pitäen, vaikka lapsi kuinka raivoaisi. Se on rakkauden antamista, mutta opettaa samalla ihmissuhdetaitoja: kykyä sietää omia voimakkaita tunteitaan, jakaa omastaan, kestää häviöitä ja pyytää anteeksi. (Rautiainen 2001, 24.)

3.2.2 Vanhemmuustyyli

Röngän ym. Paletti-tutkimuksessa esitellään Darlingin ja Steinbergin vanhemmuus ja kasvatustyylin määrittelyä. Darling ja Steinberg (1993) määrittelevät vanhemmuus- tai kasvatustyylin (parenting style) joukoksi vanhemman asenteita, jotka kohdistuvat lapseen, välittyvät lapselle vanhemman käytöksen kautta ja ovat pohjana tilannekohtaisemmille kasvatuskäytännöille. Heidän mukaansa vanhemmuustyyli välittyy lapselle osittain kasvatuskäytäntöjen kautta, mutta se ilmenee myös tietynlaisena tunneilmastona vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa. Vanhemman ilmeet, eleet ja yleinen suhtautuminen lapseen luovat tätä yleistä vaikutelmaa vanhemmuustyylistä. (Kivijäri ym. 2009, 48 - 49.)

Kivijärvi ym. tähdentää, että yksi keskeinen viitekehys vanhemmuustyylien tutkimisessa on Diana Baumrindin (1966, 1967, 1989) teoria. Tässä jo klassikoksi muodostuneessa luokittelussa erotellaan kolme vanhemmuustyyliä: auktoritatiivinen, autoritaarinen ja salliva vanhemmuustyyli.

Salliva vanhempi välttää kontrolloimasta lastaan ja antaa lapsen pitkälti itse säännellä omaa käyttäytymistään. Hän yrittää olla rankaisematta tämän käyttäytyessä huonosti eikä välttämättä edes vaadi lapselta sopivaa käytöstä. Salliva vanhempi saattaa myös olla epävarma siitä, miten lapsen huonoon käytökseen tulisi puuttua. Autoritäärisellä vanhemmalla puolestaan on Baumrindin (1966) mukaan vahva tarve kontrolloida lasta. Hän on valmis käyttämään voimakkaitakin rankaisukeinoja, jos lapsen käytös ei vastaa hänen odotuksiaan. Hän ei juurikaan arvosta lapsen tahtoa, kun se on ristiriidassa hänen oman tahtonsa kanssa. Hän ei myöskään keskustele lapsen kanssa tämän käytöksestä vaan ajattelee, että lapsen tulisi totella hänen sanaansa kyseenalaistamatta sitä. Auktoritatiivinen vanhempi sen sijaan rohkaisee lasta keskustelemaan kanssaan ja perustelee lapselle menettelytapaansa. Baumrindin (1966) mukaan auktoritatiivinen vanhempi arvostaa sekä lapsen omaa tahtoa että tottelevaisuutta. Niinpä hän vaatii lapselta ikätasoista käytöstä ja sovittujen sääntöjen noudattamista huomioiden kuitenkin samalla lapsen yksilölliset erityispiirteet. (Kivijärvi ym. 2009, 49.)

Autoritaarinen vanhempi on vaativa, mutta ei juurikaan osoita lämpimiä tunteita lasta kohtaan. Salliva vanhempi ei puolestaan vaadi lapselta tietynlaista käytöstä, mutta hän on suhteellisen lämmin ja herkkä lapsen tarpeille. Auktoritatiivisuutta sen sijaan kuvaavat sekä vaativuus että lämpimyys. Auktoritatiivisessa vanhemmassa lämpimyys ja herkkyys yhdistyvät johdonmukaiseen kontrolliin ja lapsen käytökselle asetetut vaatimukset selkeään kommunikointiin siitä, mitä lapselta odotetaan. (Baumrind & Black, 1967, Kivijärvi ym. 2009, 50 mukaan)

Baumrindin (1966, 1967, 1989) mukaan auktoritatiivinen tyyli on optimaalisin tapa kasvattaa lapset vastuuntuntoisiksi ja yhteistyökykyisiksi yhteiskunnan jäseniksi. Alle kouluikäisiä lapsia ja heidän vanhempiaan koskeneissa tutkimuksissa Baumrind (1967) sekä Baumrind ja Black (1967) havaitsivat, että auktoritatiivisten vanhempien lapset olivat kypsempiä, itsevarmempia ja yhteistyökykyisempiä kuin autoritaaristen ja sallivien vanhempien lapset. (Kivijärvi ym. 2009, 50.)

Opinnäytetyössäni aikaisemmin esittelemäni Paletti-tutkimuksen tulokset osoittivat, että tutkimuksessa mukana olleet vanhemmat arvioivat olevansa hyvin auktoritatiivisia. He raportoivat käyttävänsä keskustelevaa ja perustelevaa ohjaustyyliä ja osoittavansa lämpimiä tunteita lastaan kohtaan keskimäärin hyvin usein. Autoritaarisuuteen liittyviä käytänteitä, kuten fyysisten rangaistusten tai perustelematta jätettyjen rangaistusten käyttöä, lapsen kritisointia tai verbaalista vihamielisyyttä, he kertoivat käyttävänsä vain harvoin.

Toisaalta myös sallivia käytänteitä eli esimerkiksi säännöistä lipsumista ja huonon käyttäytymisen huomioimatta jättämistä kerrottiin käytetyn vain harvoin. Äidit ja isät erosivat toisistaan vanhemmuustyyleiltään ainoastaan auktoritatiivisuudessa siten, että äidit olivat auktori-

tatiivisempia kuin isät. Saman perheen vanhempien vanhemmuustyyli korreloivat positiivisesti keskenään. Yhteys oli voimakkain autoritaarisuuden kohdalla: mitä autoritaarisempi oli perheen toinen vanhempi, sitä autoritaarisempi oli myös toinen. (Kivijärvi ym. 2009, 52.)

3.3 Työn ja perheen yhteensovittaminen

Tässä kappaleessa pohditaan työn ja perhe-elämän yhdistämisen haasteita ja toisaalta myös antoisia puolia. Osa-alueiden yhteensovittaminen on jatkuvasti pinnalla oleva aihe myös yhteiskunnallisesti. Lisäksi kappaleessa tarkastellaan työn ja perhe-elämän yhteensovittamista tulevaisuudessa.

3.3.1 Yhteensovittaminen haastavaa ja antoisaa

Ihmisten valinnat osoittavat, että useimmat haluavat sekä työn että perheen. Tilastojen mukaan suomalaisista lähes kaikki avioituvat tai elävät parisuhteessa elämänsä aikana. Työhön tai perheeseen sitoutuminen eivät olekaan toistensa vastakohtia, toisiaan poissulkevia asioita, vaan vastakohtana on elämänalueesta vieraantuminen. Koska sitoutumisen kannalta on olennaista, että elämänalue vastaa yksilön tarpeisiin ja odotuksiin, vieraantuminen seuraa yksilön kokemuksesta, ettei elämänalue vastaa hänen tarpeisiinsa. Työssä pidetään usein tärkeänä inhimillisen kasvun tarpeiden tyydyttymistä: mahdollisuuksia toteuttaa itseään, saavuttaa asettamia tavoitteita, ottaa vastuuta sekä saada itsearvostuksen kannalta tärkeitä onnistumisen kokemuksia. Perheeltä puolestaan odotetaan rakkautta, vuorovaikutusta, kumpuunutta sekä turvallisuutta. Näin ollen työ ja perhe tyydyttävät erilaisia tarpeita ja yksilö voi ja haluaa olla sitoutunut molempiin. (Kinnunen & Mauno 2002, 101.)

Tällä hetkellä vallinneen yhteisymmärrys siitä, että perheen ja työn yhteensovittaminen vaatii seuraavia järjestelyjä tai niiden yhdistelmiä: (1) vapaajärjestelyt, joihin kuuluvat äitiys-, isyys-, ja vanhempainvapaa, sairaan lapsen hoitoon tarkoitettu vapaa, lastenhoitovapaa ja omaishoidon vapaa; (2) päivähoito ja muut hoivapalvelut, kuten esimerkiksi koululaisten iltapäivähoito, vanhustenhoito- ja vammaispalvelut; (3) työaikajärjestelyt, joihin kuuluvat mm. osa-aikatyö, liukuva työaika, työn jakaminen, etätyö ja (4) muut tukijärjestelyt, kuten esimerkiksi tiedotus, neuvonta, ohjaus, erilaiset ohjelmat. Näistä päivähoito- ja hoivapalvelut ylipäänsä mahdollistavat vanhempien työnteon. (Kinnunen & Mauno 2002, 110.)

Työn ja perheen yhteensovittaminen on yhä vaikeampaa kasvavien vaatimusten ja jatkuvien muutosten vuoksi. Eri elämänalueiden yhteen sovittamisessa on usein kyse monimuotoisesta arjen palapelin rakentamisesta. (Kinnunen & Mauno 2002, 99.) Etenkin, kun nykyaikana yhteiskunta toimii 24 tuntia vuorokaudessa, työntekijöiltä vaaditaan joustavuutta ja usein lähes jatkuvaa tavoitettavuutta. Etenkin kansainvälisissä yrityksissä työntekijöiltä edellytetään vastauksia työsähköposteihin ja puheluihin vapaa-aikanakin. Toisaalta tietoteknisten laitteiden ansiosta työtä voidaan usein ainakin ajoittain tehdä paikasta ja ajasta riippumatta, joka

tuo joustoa työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen. Toisaalta ajantasaisten verkkoyhteyksien vuoksi usein ainakin sanomattomasti odotetaan pikaista toimintaa työasioiden suhteen.

Työn ja perhe-elämän yhteensovittamista ei kuitenkaan tule tarkastella ainoastaan ongelmakeskeisenä. Tuore Työterveyslaitoksen ja hollantilaisen Utrechtin yliopiston tutkimus osoittaa, että työn ja perhe-elämän roolien välillä esiintyy yleensä runsaasti myönteistä vuorovaikutusta. Työterveyslaitoksen vanhempi tutkija Jari Hakanen toteaa, että myönteiset kokemukset yhdellä elämäntilanteella näyttävät rikastuttavan elämäämme toisellakin elämäntilanteella ja vaikuttavan suotuisasti hyvinvointiimme sekä työssä että parisuhteessa. Tutkimuksen mukaan työn tuomat voimavarat ja työn mielekkyys ennustivat vielä kolmen vuoden kuluttua kokemusta siitä, että työ rikastuttaa perhe-elämää. Lisäksi työn mielekkyys ja työn perhe-elämää rikastuttavat kokemukset vastavuoroisesti ennustivat toinen toisiaan, kuten myös työn voimavarat ja työn mielekkyys toisiaan. (Lappeenrannan uutiset 4.5.2011.)

Paletti-tutkimuksessa tutkittiin myös työn ja perheen yhteensovittamista. Työn kuormittavuudesta huolimatta työssäkäynnistä sekä työn ja perheen yhteensovittamisesta välittyi tutkimuksessa pääosin myönteinen kuva. Työ ja perhe tukevat toisiaan ja rikastuttavat elämää antaen virikkeitä ja onnistumisen kokemuksia. Haasteiden näkökulmasta keskeiseksi kynnyskysymykseksi havaittiin ajan puute ja ennen kaikkea työpäivän pituus. Niinä päivinä, jolloin toisella tai molemmilla vanhemmilla on pitkä työpäivä, työn ja perheen yhteensovittaminen hankaloituu. (Rönkä ym. 2009, 276 - 277.)

Pienten lasten vanhemmilla on kuitenkin monenlaisia ratkaisuja yhteensovittamisen haasteisiin: he esimerkiksi panostavat puolisoiden väliseen yhteistyöhön ja pyrkivät vaikuttamaan työtunteihinsa. Ongelmaksi ei siis koeta työssäkäyntiä itsessään, vaan vaikeuksia syntyy, kun kun työtä on liikaa, se ajoittuu väärin aikoihin tai kun se ei joustaa. (Rönkä ym. 2009, 276 - 277.)

Röngän ym. (2009, 277) mukaan päivähoito on kriittinen linkki perheen ja työn yhteensovittamisessa sekä vanhempana jaksamisessa. Päivähoidosta tutkittavilla oli pitkälti vain myönteistä sanottavaa. Mitä tyytyväisempiä he olivat yhteistyöhön, sitä paremmin heidän mielestään työn ja perheen yhteispeli onnistui. Tutkijat havaitsivat tärkeäksi arjen toimimisen ehdoksi työaikojen ja päivähoitoaikojen yhteensopivuuden. Erityisesti isien työaikojen ja lasten päivähoitoaikojen yhteensopivuudessa oli kuitenkin toivomisen varaa.

Työ on yhteydessä vanhemmuuteen, koska kokemukset ja tuntemukset yhdellä elämäntilanteella kulkeutuvat ja leviävät toiselle. Esimerkiksi työssä koettu tyytyväisyys leviää kotiin ja päinvastoin. Samoin työssä koettu stressi ja uupumus voivat välittyä perheeseen ja vanhemmuuteen. (Kinnunen & Mauno 2002, 105.)

Työmarkkinoilla ja työpaikoilla olisi mahdollista nykyistä monipuolisemmin ottaa huomioon eri elämäntilanteissa olevien työntekijöiden perhesidokset ja elämäntilanteiden kokonaisuus sekä niihin liittyvät velvoitteet, tarpeet ja ajankäytölliset tekijät. Perheystävällisiä käytäntöjä voidaan tukea myös yleisillä työehtosopimuksilla ja onnistuneella työ- ja perhepolitiikalla. (Kokko 2009, 61.)

Väestöliitossa käynnistyi keväällä 2009 yksityisen rahoituksen turvin selvitys- ja kehittämisselitys Työajan joustot perheystävällisellä työpaikalla, jonka tavoitteena on vaikuttaa työ- ja perhe-elämän yhteen sovittamista koskeviin asenteisiin ja käytäntöihin sekä työpaikoilla että julkisessa keskustelussa. Parivuotisen hankkeen aikana tehdään yhteistyötä yritysten henkilöstön ja johdon edustajien kanssa, kerätään haastattelujen avulla tietoa työntekijöiden näkemyksistä ja työelämän käytännöistä sekä tehdään selvitys- ja vaikuttamistyötä. (Kokko 2009, 62.)

Perheeseen liittyvällä yrityskulttuurilla tarkoitetaan yrityksessä tai organisaatiossa vallitsevia asenteita, odotuksia, normeja ja arvoja, jotka liittyvät perhe-elämään sekä työn ja perheen yhteen sovittamisen kysymyksiin. Yksinkertaisesti ilmaistuna vallitsevassa yrityskulttuurissa voidaan perhe-elämää ja vapaa-aikaa pitää joko resurssina tai rasitteena yritykselle. Perhemyönteisellä työpaikalla on sellainen kulttuuri, jossa on mahdollista tasapainottaa toisaalta kaikkien työntekijöiden henkilökohtainen elämä ja toisaalta organisaation perustehtävä eli tehokkaan tuottamisen tarpeet ja tärkeysjärjestys. (Kinnunen & Mauno 2002, 113.)

Yritysten perhemyönteisyyttä voidaan edistää monin tavoin. Ensinnäkin olisi tärkeää, että yritykset kirjaisivat henkilöstöstrategiaansa tavoitteeksi edistää henkilöstön työn ja perhe-elämän vuorovaikutusta ja perheystävällisten asenteiden ja toimenpiteiden kehittämistä. Toiseksi yrityksissä olisi syytä toteuttaa henkilöstöpolitiikkaa, joka ottaa huomioon nämä strategiset linjaukset. Jotta perheystävällisyyttä edistettäisiin kaikilla tasoilla, olisi tärkeää tehdä näkyväksi se, että yrityksessä arvostetaan myös perhettä ja vapaa-aikaa. Mahdollisuus tyydyttää sekä työhön että perheeseen ja vapaa-aikaan sisältyviä inhimillisiä tarpeita luo pohjan hyvinvoinnille ja myös sitouttaa henkilöstön työhön ja yritykseen paremmin (Kinnunen & Mauno 2002, 115 - 116.)

3.3.2 Työn ja perheen yhteensovittaminen tulevaisuudessa

Työterveyslaitoksen TYÖ/ELÄMÄ -tasapaino -toimintaohjelman Delfoi-asiantuntijajaneelin tehtävänä oli selvittää, miten työn, perheen ja vapaa-ajan merkitys ihmisen elämän osina muuttuvat sekä miten työn ja perheen yhteensovittamisen tavoitteen käy tulevaisuudessa. Tutkimus toteutettiin Argumentoivalla Delfoi -menetelmällä, jossa asiantuntijat pohtivat työn ja perheen yhteensovittamisen tulevaisuusnäkömiä. Tutkimukseen osallistui 33 asiantuntijaa. Kutsutut asiantuntijat edustivat työmarkkinaosapuolia, tutkijoita, virkamiehiä, yrittäjiä, hen-

kilöstöjohtajia, kansalaisjärjestöimijoita ja yhteiskunnallisia ajattelijoita. (Moisio & Huuhtanen 2007, 116.)

Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa asiantuntijat haastateltiin. Toisessa vaiheessa haastattelujen pohjalta laadittiin kyselylomake, johon asiantuntijat vastasivat. Menetelmän periaatteiden mukaisesti asiantuntijat olivat kahdessa ensimmäisessä vaiheessa anonyymejä eli he saivat esittää näkemyksensä nimettömänä. Kolmannessa vaiheessa nimettömyydestä luovuttiin ja asiantuntijat tapasivat niin sanotun pyöreän pöydän istunnossa. Tapaamisessa keskusteltiin tutkimuksessa esiin nousseista keskeisistä teemoista. (Moisio & Huuhtanen 2007, 116.)

Tutkimuksen keskeiset tulokset muodostuvat erilaisista näkökulmista työn ja perheen yhteensovittamisen tulevaisuuteen. Siihen vaikuttavat yhtä aikaa tapahtuvat muutokset työelämän ja työpolitiikan, perhe-elämän ja perhepolitiikan sekä sukupuolen ja tasa-arvopolitiikan saroilla. (Moisio & Huuhtanen 2007, 116.)

Tulevaisuudessa perhettä ja vapaa-aikaa arvostetaan aiempaa enemmän - tämä muutostrendi näkyy jo nyt asenne- ja arvotutkimuksista. Työ vie kuitenkin paljon aikaa ja ulottuu myös vapaa-aikaan, ja siitä moni suomalainen kokee huonoa omaatuntoa ja riittämättömyyden tunnetta. Asiantuntijoiden mukaan kyseessä voi olla ristiriita arvojen ja käytännön elämän välillä, tai kyse on siitä, että työn perimmäinen tarkoitus on turvata perheen toimeentulo; kyse on siis perheestä huolehtimisesta. (Moisio & Huuhtanen 2007, 116.)

Arvojen ohella perheen muodoissa on tapahtunut muutoksia. Avioliitossa elävät lapsiperheet ovat vähentyneet, avoliitossa elävien ja yksinhuoltajaperheiden määrä on kasvanut. Rekisteröityjen parisuhteiden määrä on kasvanut tasaisesti siitä lähtien, kun laki tuli voimaan. Asiantuntijoiden mielestä erilaisten perheiden työn ja perheen yhteensovittamista on tuettava aktiivisemmin. (Moisio & Huuhtanen 2007, 116.)

Ikääntyneiden vanhempien, sairaan oman puolison tai lastenlasten hoitoa olisi tuettava enemmän. Asiantuntijoiden mielestä läheistään hoivaavalla työssä käyvällä aikuisella pitäisikin olla mahdollisuus hoitovapaaseen työstä. Myös sukupuoliroolit ja työnjako perheessä muuttuvat. Isän rooli perheessä korostuu, ja miesten perhevapaiden käyttö lisääntyy tulevaisuudessa. Yhteiskunnan olisi kannustettava aktiiviseen isyyteen kehittämällä perheneuvoloita isä huomioivimmiksi. Suomessa olisi otettava käyttöön radikaali perhevapaamalli, jossa isillä on oma isävapajakso, jota toinen vanhempi ei voi käyttää. (Moisio & Huuhtanen 2007, 116.)

Asiantuntijat olivat yksimielisiä siitä, että työn ja perheen yhteensovittamista tukevat

ratkaisut ovat tulevaisuudessa yritykselle imagotekijä ja kilpailuvaltti taistelussa työvoimasta. Onnistunut työn ja perheen yhteensovittaminen auttaa työntekijöitä jaksamaan työssään paremmin. (Moisio & Huuhtanen 2007, 117.)

Työsuhteet ja työajat monimuotoistuvat. Asiantuntijoiden mukaan epätyypilliset työsuhteet ovat tulleet työmarkkinoille jäädäkseen. Työn muodotkin muuttuvat: sekä etätö että osa-aikatyö lisääntyvät. Tämä voi helpottaa elämän hallintaa, mutta saattaa samalla hämärtää työajan ja perheen kanssa vietettävän ajan rajoja. (Moisio & Huuhtanen 2007, 117.)

Asiantuntijat näkivät arjen ajan hallinnan työn ja perheen yhteensovittamisen ydinkysymyksenä. Kokonaisuutena arjen ajan hallintaan liittyy työn ja kodin lisäksi lähiympäristön hyvä suunnittelu, palvelujen saatavuus, liikennejärjestelyjen sujuvuus sekä ympäristön viihtyisyys, jopa esteettisyys. Siis hyvä arki kokonaisuudessaan. (Moisio & Huuhtanen 2007, 117.)

3.4 Kasvatuskumppanuus päivähoidon kanssa

Lasten päivähoito mahdollistaa usein pikkulapsiperheiden vanhempien työssäkäynnin, joten toimivalla päivähoidolla on suuri merkitys vanhempien ja lasten arkielämässä. Työssä käyvien vanhempien lapset viettävät suurimman osan päivästä kodin ulkopuolisessa hoidossa, ja usein lapsen hoitopäivä muodostuu pidemmäksi kuin vanhempien työpäivä. Sen vuoksi lapsen hyvinvoinnin turvaaminen edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä ja vanhemmilta tietoista sitoutumista lapsen yhteiseen kasvatustehtävään. (Rönkä ym. 2009, 289.)

Jokaiselle lapselle myönnettiin 1990-luvun puolivälissä subjektiivinen oikeus päivähoitoon, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että lapsi voi saada hoitopaikan vanhempien työtilanteesta riippumatta. Laki lasten päivähoidosta (1973/367) asettaa suomalaiselle päivähoidolle kaksi tehtävää: lapsen kehityksen kokonaisvaltainen tukeminen sekä perheiden kotikasvatuksen tukeminen. Lakiin vuonna 1983 tehty lisäys määrittelee vanhempien ensisijaisen kasvatustuun siten, että päivähoiton tehtävänä on tukea kotien kasvatustehtävää ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä (1983/304). 2000-luvulla ilmestyneiden asiakirjojen (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen linjauksista, 2002:9; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2005) lanseeraama kasvatuskumppanuus on tuonut oman lisänsä vanhempien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten yhteisen kasvatustehtävän tarkasteluun. (Poikonen & Lehtipää 2009, 70.)

Kasvatuskumppanuus käsitteenä on vielä nuori suomalaisessa varhaiskasvatustyössä, ja siitä on käyty paljon keskustelua niin vanhempien kuin varhaiskasvatuksen ammattilaisten keskuudessa. Merkittävä askel kohti vanhempien lisääntyvää osallisuutta varhaiskasvatuksessa otettiin Valtioneuvoston periaatepäätöksessä varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista.

Asiakirjassa (2002:9) painotetaan vanhempien ja ammattihenkilöstön kumppanuutta kasvatuksessa.

Näiden valtakunnallisten linjausten pohjalta laaditussa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet -asiakirjassa (2005) vanhempien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten kasvatuskumppanuudessa on keskeistä

- vanhempien ja varhaiskasvatushenkilöstön tietoinen sitoutuminen toimia yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemisessa
- vanhempien ensisijainen kasvatusoikeus ja vastuu
- lapsen tarpeista lähteminen, jolloin varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaa lapsen edun ja oikeuksien toteuttaminen
- vanhempien ja varhaiskasvatushenkilöstön tietojen ja kokemusten yhdistyminen
- vanhempien osallisuus
- kasvatuskumppanuuden konkreettinen organisointi ja sopiminen molemmille osapuolille sopivalla tavalla
- varhaiskasvatushenkilöstön avainrooli kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisen kasvatusyhteistyön edellytysten luomisessa
- perheiden verkostoituminen
- vanhempien keskinäisen vuorovaikutuksen edistäminen (Poikonen & Lehtipää 2009, 73.)

Paletti-tutkimus osoitti (Rönkä ym. 2009, 277.), että vanhemmat ja päivähoidon työntekijät toimivat lapsen kasvatuksessa ja hoidossa pääosin samansuuntaisesti. Kuitenkin joissain tilanteissa näkemykset lapsen parhaasta tai vanhempien ja päivähoidon kasvattajien vastuusta erosivat. Tämä on ymmärrettävää, kun otetaan huomioon ne lähtökohdat, joista kumpikin osapuoli lasta tarkastelee.

Vanhemmat näkevät lapsensa oman perheen parissa, mutta vain harvoin päivähoidon toiminnassa. Päivähoidon kasvattajilla puolestaan on oma käsityksensä lapsesta lapsiryhmässä, hänen suhteestaan toisiin lapsiin ja aikuisiin. Onkin tärkeää, että nämä palaset kootaan yhteen vanhempien ja päivähoidon kasvattajien kanssa keskustellen. (Rönkä ym. 2009, 277.)

Tulkinta ammattilaisen ja vanhemman tasavertaisuudesta tulee vanhempien haastatteluissa esiin yleensä silloin, kun vanhemmat kertovat jokapäiväisistä ja tavallisista kohtaamisistaan ammattilaisten kanssa. Tyypillinen esimerkki ovat tilanteet, kun vanhempi vie lapsen hoitoon tai hakee hänet sieltä.

Arkisten kohtaamisten kuvauksissa vanhemmat mainitsevat tärkeänä päivittäisten kuulumisten vaihdon. Kuulumiset avaavat vanhemmalle sen osan lapsen päivää, jota hän ei voi olla koke-massa. Usein ne myös kertovat päivän tapahtumien ja tekemisten lisäksi vanhemmalle siitä, miten lapseen suhtaudutaan hoitopaikassa. (Alasuutari 2006, 85 - 86.)

Kun päivittäisten kuulumisten vaihto kertoo vanhemmalle, että hänen lapsensa on pidetty ja suhtautuminen lapseen on sävyltään myönteistä, välittyy vanhempien kerronnassa myös arvostetuksi tulemisen kokemus. Lapsen hyväksyntä ja työntekijän arvostava suhteutuminen lapseen muodostuvat näin lähtökohdaksi vanhemman ja työntekijän toimivalle yhteistyösuh-teelle. (Alasuutari 2006, 85 - 86.)

Ammattilaisen ja työntekijän suhteen tasavertaisuutta ilmentävissä kuvauksissa on olennaista vanhemman osallisuus ja subjekti-us. Vanhemman rooli ei määrity ensisijaisesti tiedonantajak-si, eli vanhempi ei vain raportoi ammattilaiselle lapsen ja perheen asioita. Vanhempi ei myös-kään kuvaudu kanssakäymisen kohteena, esimerkiksi valistuksen, tiedotuksen tai ohjauksen vastaanottajana. Sen sijaan vanhempien näkökulma kertoo sellaisesta yhteistyöstä, jossa työntekijä arvostaa vanhemman lasta ja hänen asioitaan koskevaa tuntemusta sekä vanhem-man ja lapsen suhdetta. (Alasuutari 2006, 86.)

3.5 Parisuhde

Ennen lapsen syntymää puolisoitten välinen suhde on usein puolisoitten elämän keskeisin ja läheisin ihmissuhde. Lapsen synnyttyä tätä suhdetta tulee jakamaan kolmas ja monessa tapa-uksessa myöhemmin useampikin perheenjäsen. Usein parisuhteen muutosvaiheena pidetään nimenomaan ensimmäisen lapsen syntymää. Kuitenkin lapsen syntymän yleensä - oli lapsi sitten ensimmäinen tai vaikkapa kolmas - on todettu heijastuvan vanhempien parisuhteen tilaan. (O'Brien & Peyton 2002, Malisen & Sevónin 2009, 153 mukaan)

Parisuhde on eräänlainen solmukohta, jonka kautta vaikutukset usein välittyvät myös van-hemmuuteen. Esimerkiksi vanhempien hyvinvoinnin ongelmat (mm. masennus, stressi, työ-uupumus) voivat kiristää parisuhdetta, aiheuttaa riitoja ja heikentää vanhempien keskinäistä vuorovaikutusta, mikä puolestaan voi välittyä kielteisesti myös vanhemmuuteen. Toisaalta puolisoitten keskinäinen sosiaalinen tuki voi estää työstressin vaikutusten välittymisen edel-leen vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen. Kinnusen ja Maunon (2002) mukaan tutkimuk-set osoittavat, että pahoinvointi vähenee, jos tunteitaan voi ilmaista ja jos puoliso aktiivisesti kuuntelee ja osoittaa ymmärtävänsä ja arvostavansa. Näin ollen erilaisissa perheen stressiti-lanteissa toisen aikuisen tuki ja kannustava läsnäolo on mitä tärkeintä, eikä vähiten lasten näkökulmasta. (Kinnunen & Mauno 2002, 106.)

Lasten syntymä muuttaa parisuhdetta. Vanhemmilla on enemmän aikaa lapselle, mutta vähemmän aikaa toisilleen. Lapset ovat kuitenkin suuri kehittymismahdollisuus ja rikkaus. Lapsilta voi oppia paljon aitoutta, suoruutta ja elämäniloa. (Väestöliitto 2011.)

4 Yhteisöllisyys

Esiteolliselle Suomelle oli ominaista omavarais- eli luontoistalous. Työnjako oli vähäistä ja taloudellinen vaihdanta rajoittunutta. Kaikki tarvittava tuotettiin omassa taloudessa tai paikallisyhteisön piirissä; myös työnjako rajoittui lähipiiriin. (Karisto, Takala & Haapola 1997, 131.) Yhteisöllisyys oli hyvin keskeinen voimavara, ilman sitä ravinnon ja toimeentulon saaminen olisivat olleet miltei mahdotonta. Jokaisen panostusta tarvittiin muun muassa maanviljelyssä ja karjanhoidossa. Teollistumisen ja kaupungistumisen myötä yhteisöllisyys höltyi. Nykyihminen ei tarvitse yhteisöllisyyttä samalla tavoin, kuin aikaisemmin. Toimeentulo ei suoraan riipu yhteisöllisyydestä, toki yhteisöllisyydestä on etuja muun muassa tukiverkoston luomisessa ja näin saadaan sujuvuutta arkipäivään.

Arkikielessä yhteisöllisyys ymmärretään yleensä ilmauksena yhteisön jäsenten yhteenkuuluvuudesta ja myönteisesti sävyttyneestä yhdessäolosta. Yhteisö nähdään paikkana, jossa sen jäsenet voivat kokea yhteenkuuluvaisuutta, tulla ymmärretyksi sekä tehdä työtä yhdessä ja yhteisten tärkeiden asioiden puolesta. (Haapamäki 2000, Nummenmaan 2006, 34 mukaan) Yhteisöön kuuluva on yhteisönsä jäsen. Jäsenyys on tunne siitä, että kuuluu johonkin ja on henkilökohtaisissa suhteissa muiden yhteisön jäsenten kanssa. Jäsenyys voidaan vahvistaa jäsentunnuksella (jäsenkortilla tms.), jolla saman yhteisön jäsenet erottuvat muista. Jäsenyys siis muodostaa rajan yhteisöön kuulumattomiin. Raja luo turvallisuuden tunteen. (Hyypä 2002, 25.)

Jäsenyys on merkityksellinen, sillä se tarjoaa yksilölle sisäisen psyykkisen maailman vaatimaa turvallisuutta ja mahdollisuutta samastua yhteisöön (tai sen jäseniin). Tunne, että kuulumalla yhteisöön sille voi antaa jotain, on myös merkityksellinen itsetunnon ja itsensä hyväksymisen rakennuspuu. (Hyypä 2002, 26.)

Yhteisöön kuuluminen on kaksisuuntaista. Kaksisuuntainen vaikuttaminen on yksi keskeisiä yhteisötunteen perusteita. Yhteisön yhtenäisyys perustuu yksilön (ryhmän jäsenen) ja ryhmän vuorovaikutukseen. Usein yhteisö yhdenmukaistaa kaikki yhteisön jäsenet käyttäytymään ja toimimaan samalla tavoin, mutta kansalaisyhteisöissä yhdenmukaistaminen on vähäistä toisin kuin esimerkiksi uskonnollisissa tai poliittisissa yhteisöissä. Vapaaehtoinen järjestö- ja seuratoiminta sekä harrastustoiminta tapahtuvat yhteisöissä, jotka eivät yhdenmukaista liikaa. Toimiessaan yhteisöissä jäsenet integroituvat ihmisyhteisöihin ja tyydyttävät inhimillisiä tarpeitaan. Yhteisö vahvistaa suotuisaa käyttäytymistä, jos yhteenkuuluvuus jakautuu kaikille.

Se johtaa helposti yhteisiin arvoihin. Yhteishengen tunne on ehkä kaikkein tärkein yhteisön ominaisuus. (Hyypä 2002, 26 - 27.)

Yhteisöllisyys voi parhaimmillaan korjata terveystäytymistä hyvään suuntaan. Aktiivinen luottamuksellinen naapuruus voi kontrolloida ja estää rikollisuutta ja väkivaltaa. Valvova silmä tarkkailee vapaa-ajan kotiamme, kun olemme kaupunkiasunnossa, ja päinvastoin. Sellainen kuuluu asiaan kyläyhteisössämme, jossa rikollisuutta ei esiinny ja ulko-ovet pidetään yhä lukitsematta. Kaupungissa naapuri puolestaan kastelee kukat, jolloin hän välillisesti edistää yhteisöllisyyttä. (Hyypä 2002, 150.)

Sosiaalinen osallistuminen on avaintekijä, kun sosiaalista pääomaa pyritään kartuttamaan. Kansalaisaktiivisuuden vahvistamista kutsutaan ”empowermentiksi” eli täysivaltaisuudeksi. Se tarkoittaa pysyviä toimia ja prosesseja, joilla tuetaan yksilöiden ja yhteisöjen aktiivista osallistumista yhteisten asioiden hoitoon. Hyvinvointi- ja terveys sosiologiassa kansalaisten täysivaltaisuus tarkoittaa yksilöllisten ja yhteisöllisten taitojen lisäämistä, jotta kansalaiset voisivat ottaa haltuunsa oman elämänsä ja toteuttaa sen päämääriä. (Hyypä 2002, 178.) Asuinalueen yhteisöllisyys syntyy yhteisistä tavoitteista, joita esiintyy kaupunginosittain, talokunnittain, tai vaikkapa kyläkoulun puolustamisessa. (Hyypä 2002, 181).

Yhteisöllisyys perustuu ihmisten keskinäiseen luottamukseen ja osallistumisen vapaaehtoisuuteen. Hyypä (2002, 184-185) mainitsee yhteisöllisyyttä, luottamusta ja hyvää mieltä lisäävän muun muassa seuraavat asiat: perheyhteisöt, perhetraditiot, kuorot, koulujen yhdistykset, vanhempaintoimikunnat, yhdessä ruokaileminen, lemmikkieläinten hankkiminen ja kerhot. Kansalaisyhteisön rakennuspuita löytyy myös uusimmasta teknologiasta. Kännykät, Internet ja sähköposti yhdistävät enemmän kuin erottavat, vaikka päinvastaista väitetään.

5 Tutkimusmenetelmälliset ratkaisut

Opinnäytetyö on laadullinen ja tutkimusmenetelmällisinä ratkaisuinä on käytetty palvelumuotoilua ja teemahaastattelua. Kappaleessa esitellään menetelmiä tarkemmin ja perustellaan niiden käyttöä tässä tutkielmassa.

5.1 Palvelumuotoilu

Perinteisellä palvelujen kehittämiseltä on viime vuosina vallannut alaa palvelumuotoilu, jossa käyttäjät osallistuvat kehitystyöhön. Heidät haastetaan keräämään itse tietoa ja kertomaan palvelukokemuksistaan. Tutkijat seuraavat palvelujen käyttäjien ja tarjoajien toimintaa huomaamattomasti ja havainnoivat sitä. (Miettinen 2011, 21.)

Palvelumuotoilu on osa laajempaa ilmiötä, jossa tuotekehitysprosessin painopiste on siirtynyt uusien ideoiden muokkaamiseen asiakkaiden kanssa tehdyn luovan työn pohjalta. Ideat kuvataan visuaalisesti: kuvakertomuksien, videoiden tai piirrosten avulla. Tällä tavoin palvelun kehittäjien on helppo ymmärtää, mistä palvelussa on kysymys. (Miettinen 2011, 21.) Palvelumuotoilun keinoin tähdätään saamaan hyvä vuorovaikutussuhde asiakkaisiin sekä erottumaan muista yrityksistä.

Palvelumuotoilulla asiakkaille halutaan tarjota asetetun tavoitteen mukainen palvelukokemus. Tämä palvelukokemus muodostetaan muotoilluista kontaktipisteistä. Palvelumuotoilussa kaikki kontaktipisteet tulee olla harkittuja palvelun osakokonaisuuksia, ja ne tulee suunnitella niin, että ne muodostavat selkeän, johdonmukaisen ja yhdenmukaisen palvelukokemuksen. Tämä on erittäin tärkeää, sillä asiakkaiden huomio palveluissa kohdistuu nimenomaan kontaktipisteisiin, eli kaikkkeen siihen, mitä hän voi aistia ja kokea. (Palvelumuotoilu 2011.)

Palvelumuotoilun prosessi ja työkalut painottavat vahvoja sosiaalisia taitoja, empatiaa käyttäjiä kohtaan, luovuutta ja visuaalista ajattelua. (Miettinen 2011, 32.) Miettinen (2011, 33) esittelee teoksessaan Magerin (2009) neljä palveluprosessin vaihetta:

- 1) Palveluratkaisujen tutkiminen-vaiheessa tunnistetaan palvelujärjestelmään vaikuttavia tekijöitä, käyttäjien tarpeet ja kokemukset palvelusta. Tämän tiedon arviointi muodostaa pohjan seuraavalle vaiheelle.
- 2) Uusien ratkaisujen luominen-vaiheessa tuotetaan ideoita ja tehdään yhteissuunnittelua käyttäjien kanssa parhaan mahdollisen palveluratkaisujen tuottamiseksi.
- 3) Arviointi-vaiheessa käytetään palvelusta tehtyjä koemalleja ja arvioidaan niitä käyttäen hyväksi olemassa olevaa strategiaa, palveluportfoliota (-valikoimaa) sekä toteutetaan asiakastutkimusta, jossa haetaan tietoa mahdollisen palvelun käyttämisestä.
- 4) Toteutus-vaiheessa testattu palvelu viedään käytäntöön. Tässä vaaditaan organisaation prosessien tuntemusta, koulutusta ja mahdollisesti erilaisia IT-ratkaisuja.

Yhtenä esimerkkinä palvelumuotoilusta Mattelmäki ja Vaajakallio (2011) esittelevät Osuuspankki-Pohjolan kanssa tehdyn hankkeen. Osuuspankki-Pohjolan kanssa tehdyssä hankkeessa palveluiden erityispiirre, ajallisuus laajennettiin kattamaan kolmekymmentä vuotta asiakkaan elämästä. Ajatuksena oli näin päästä käsiksi siihen, miten muuttuvat elämäntilanteet vaikuttavat henkilön tarpeisiin, arvoihin ja toiveisiin pankkipalveluihin liittyen. Tiedonkeruumenetelmäksi päätettiin ottaa yhteissuunnittelusessio käyttäjien, palvelumuotoilijoiden, sekä pankin kehitysyksikön edustajien kanssa. Tarinankerronta valittiin ideointia ohjaavaksi menetelmäksi, sillä sen avulla ajateltiin, että 30-vuotinen asiakassuhde on mahdollista kuvata. Ta-

rinatyöpajassa oli mukana eri-ikäisiä ja eri elämäntilanteessa olevia henkilöitä, joiden henkilökohtaisia kokemuksia ja toiveita voitiin ottaa mukaan tarinaan.

Tarinan aluksi luotiin kuvitteellinen hahmo, jolle annettiin ikä, ammatti ja perhe sekä asuinpaikka ja asuinmuoto. Tarina alkaa siitä, kun kyseinen hahmo ottaa joko pankkilainan tai jonkun pankin tarjoaman vakuutuksen. Ensin mietitään sysäys esimerkiksi lainan ottamiselle ja sen jälkeen pohditaan yksityiskohtaisesti, kuinka palvelutapahtuma etenee. Tarinan avulla kuvataan ideaalitulannetta, joka etenee luodun hahmon elämäntilanteiden mukaan 30 vuoden ajan. Näin voidaan kuvata, mitä kaikkea tässä ajassa tapahtuu ja miten pankki voisi olla mukana erilaisissa elämäntilanteissa paremmin mukana. (Mattelmäki & Vaajakallio 2011, 87 - 89.)

Osallistujat kertoivat tarinan tilanteisiin liittyen myös omia kokemuksiaan, kuten suhtautumisen pankkipalveluihin. Tällä tavoin fiktiivinen tarina ja todelliset kokemukset ja osallistujien toiveet nivoutuivat yhdeksi moniulotteiseksi kokonaisuudeksi. Tarinat toivat hyvin esiin elämäntilanteen muutosten mukaan muuttuvat tarpeet sekä erilaisia tapoja, joilla pitkää asiakkassuhdetta voidaan hoitaa ja palkita. Erityisesti ne nostivat esiin tilanteita ja asioita, joihin pankin palveluita kehitettäessä voitaisiin kiinnittää enemmän huomiota ja joihin voisi tuoda vaihtoehtoisia toimintamalleja. Ideointi keskittyikin toimintatapojen parantamiseen erilaisten tilanteiden ja asiakkaiden näkökulmasta. (Mattelmäki & Vaajakallio 2011, 88 - 89.)

On huomioitava, että kenenkään palvelukokemusta ei sinänsä voi suunnitella ja määrittää etukäteen, sillä kokemuksiin sisältyy henkilökohtaisia merkityksiä, arvoja ja odotuksia. Palvelukokemuksen suunnittelulla tarkoitetaan sitä, että halutaan luoda oikeanlainen ympäristö ja työkalut tapahtumille ja toiminnoille, jotta kokemusta voidaan ohjata tavoiteltuun suuntaan. Palvelumuotoilussa halutaan suunnitella asiakkaan palvelukokemus. Tämän kokemuksen rakennuspalikoina ovat palvelun kontaktipisteet, palvelutuokiot ja palvelupolku. Palvelujen prosessimainen luonne pitää sisällään ajallisen perspektiivin eli palvelu koetaan ajassa palvelupolkuna useiden eri palvelutuokioiden ja kontaktipisteiden kautta. Asiakkaan palvelupolkuun vaikuttaa suunniteltu palvelun tuotantoprosessi sekä asiakkaan omat valinnat. (Palvelumuotoilu 2011.)

Opinnäytetyöni yhtenä teemana on pikkulapsiperheen palvelupolun kuvaaminen arkipäivänä. Toteutin palvelupolun kuvaamisen palvelumuotoilun keinoin haastattelemalla sekä prosessikaaviota käyttäen. Prosessikaavio on tehty Microsoft MS Visio-ohjelmalla. Kaikkien haastatteluiden yhteenvetona valmistin kuvauksen pikkulapsiperheen tyypillisestä arkipäivästä. Palvelupolun kuvaamisella saatiin tietoa, missä arkipäivän toiminnoissa on mahdollisia palveluaukoja tai asioita, joihin voisi innovoida uusia ratkaisuja arkipäivää helpottamaan.

Otin haastattelutilanteeseen mukaan A4-kokoisen, tyhjän prosessikaavion paperiversiona (liite 3). Pyysin haastateltavaa kertomaan ja kuvailemaan perheen arkipäivää aamusta alkaen. Jos

perheessä olisi ollut kaksi vanhempaa, toivoin haastateltavan kertovan myös toisen vanhemman roolista arjen askareisiin liittyen. Haastateltavina voivat olla myös molemmat vanhemmat. Prosessikaavio on jaettu lohkoihin, joissa on molemmille vanhemmille omat lohkot, päivähoidolle oma lohko ja erityistapauksille oma lohko.

Lisäsin kaavion laatikoihin arjen toimintoja siinä järjestyksessä, kun haastateltava kertoi päivän kulusta. Esimerkiksi jos perheen äiti kertoi isän herättävän lapset, kirjoitin tässä tapauksessa isän lohkoon laatikon sisälle ”lasten herättäminen”. Jos äiti kertoi valmistavansa aamupalaa, äidin lohkoon kirjoitin ”aamupalan valmistaminen”. Erityistapaukset-lohkoon pyysin haastateltavaa kertomaan arjen poikkeuksista. Niitä voivat olla esimerkiksi odottamattomat ylityöt, työmatkat tai lapsen sairastuminen. Erityistapauksia ajatellen voi miettiä, josko jokin niistä olisi hoidettavissa jonkin palvelun avulla. Yhdistelin laatikoita, päivän toimintoja nuolilla, jotka seuraavat prosessimaisesti toisiaan.

Kun haastateltava oli kertonut päivän kulun, varmistin vielä kertaamalla päivän toiminnot näyttämällä kaaviota. Tämän jälkeen pyysin haastateltavaa nimeämään kolme haastavinta asiaa päivässä viitaten haastateltavan prosessikaavioon ja päivän kulkuun. Tällä tavoin löytyi mahdollisia palveluaukkoja. Ajatuksena oli saada kehitysehdotus haastateltavalta, kuinka vaikka kaupassa käymiseen, siivoamiseen tai lasten harrastuksiin viemiseen voisi saada helpotusta vaikkapa ei-rahalliseen vaihdantaan liittyvän perheiden yhteistyöverkoston tai rahan perustuvaan yritystoiminnan kautta. Kiinnostava kysymys oli myös se, mitä vanhemmat tekisivät sinä aikana, kun heidän nimeämänsä arjen haaste olisikin ulkoistettu jollekin toiselle taholle; esimerkiksi perheiden vaihdantaan liittyvään yhteistyöhön tai vaikkapa yksityiselle palveluntarjoaja-yritykselle.

Prosessikaavio oli hyvä, käyttökelpoinen ja visuaalinen väline, jolla voidaan oikeanlaisella kysymyksen asettelulla saada aikaan uusia, yllättäviäkin palvelutarpeita arkipäivään. Prosessikaavio keskittyy pääpainopisteenään kuvaamaan työn ja perhe-elämän yhteensovittamista ja niiden haasteita. Kaaviossa on kuitenkin otettu huomioon, etteivät kaikki vanhemmat välttämättä ole mukana työelämässä tai että perheessä on vain yksi vanhempi. Tällöin kaaviosta jätetään pois esimerkiksi toisen vanhemman tai päivähoidon osuus pois.

Prosessikaavio oli hyvin muunneltavissa perheiden arkipäivän kuvauksissa. Tein haastattelujen jälkeen paperiversioiden tuloksena eri perheiden prosessikaavioista yhdistetyn kuvion, jossa on ikään kuin yhteenveto perheiden arkipäivän palvelupolusta. Arkipäivän kuvaukset ovat tallennettuina myös nauhurilla ja olen analysoinut ne samalla menetelmällä, kuin teemahaastattelun muutkin kysymykset teemoittaen ja kategorioiden.

5.2 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä

Suunnitelmallinen ja tavoitteellinen tutkimus on eri vaiheineen luova prosessi. Siihen kuuluvat perehtyminen aiheeseen ja suunnitelman laadinta, tutkimuksen toteutus ja tutkimusselosteen laadinta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 63.)

Opinnäytetyöni tutkimusmenetelmänä toimii kvalitatiivinen, eli laadullinen menetelmä. Haastattelumenetelmänä käytän teemahaastattelua. Olen saanut haastateltavat perheet pitkälti Espoon Suurpellon maaliskuisesta 2011 Pitkiä Pellavia -laskiaistapahtumasta sekä elokuisesta 2011 Suurpellon infopaviljongin harjakaiset -tapahtumasta. Tapahtumien pääjärjestäjänä toimi KOULII-hanke. Menin keskustelemaan muutamien pikkulapsiperheiden vanhempien kanssa ja sain heidän yhteystietonsa.

Kvalitatiivinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, ja aineisto koostaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan ihmistä tiedon keruun instrumenttina. Tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin tutkittaviensa kanssa kuin mittausvälineillä (esim. kynä-paperi-testeillä) hankittavaan tietoon. Perusteluna tälle on näkemys, että ihminen on riittävän joustava sopeutumaan vaihteleviin tilanteisiin. Apuna täydentävän tiedon hankinnassa monet tutkijat käyttävät myös lomakkeita ja testejä. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa usein käytetään induktiivista analyysiä. Tutkijan pyrkimyksenä on paljastaa odottamattomia seikkoja. Sen vuoksi lähtökohtana ei ole teorian tai hypoteesien testaaminen vaan aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Sitä, mikä on tärkeää, ei määrää tutkija. Tutkimusaineiston hankinnassa käytetään laadullisia metodeja. Suositaan metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat ja ”ääni” pääsevät esille. Tällaisia metodeja ovat mm. teemahaastattelu, osallistuva havainnointi, ryhmähaastattelut ja erilaisten dokumenttien ja tekstien diskursiiviset analyysit. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.)

Laadullisessa tutkimuksessa kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotoksen menetelmää käyttäen. Tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä. Tutkimus toteutetaan joustavasti ja suunnitelmia muutetaan olosuhteiden mukaisesti. Tutkimuksen tapauksia ainetlauteina ja tulkitaan aineistoa sen mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineistosta ei tehdä päätelmiä yleistettävyyttä ajatellen. Ajatuksena on kuitenkin alun perin aristoteelinen ajatus, että yksityisessä toistuu yleinen. Tutkimalla yksityistä tapausta kyllin tarkasti saadaan näkyviin myös se, mikä ilmiössä on merkit-

tävää ja mikä toistuu usein tarkasteltaessa ilmiötä yleisemmällä tasolla. (Hirsjärvi ym. 2009, 182.)

5.3 Teemahaastattelu

Opinnäytetyössäni haastatellaan viittä lapsiperhettä teemahaastattelun avulla. Haastateltava voi olla perheen toinen, tai molemmat vanhemmat. Olen valinnut haastatteluteemat, joihin jokaiseen liittyy kysymyksiä tai väittämiä, joihin haastateltava vastasi. Teemoja ovat perheen arki ja palvelut, työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen, yhteisöllisyys ja sekä pikkulapsiperheen palvelupolun kuvaaminen arkipäivänä (liitteet 1 ja 2). Laadullisessa tutkimuksessa teemahaastattelun yhteydessä voidaan käyttää kysymysten lisäksi myös väittämiä. Käytin muutamia väittämiä kysymysten lisäksi, sillä tavoin on varmempaa, että haastateltava ottaa kantaa juuri teemojen ja KOULII-hankkeen kannalta tärkeisiin ja kehitettäviin asioihin. Väittämiä esittäen halusin ohjata haastateltavan tarkoittamani aiheen pariin kuitenkin johdattelematta haastateltavaa mihinkään tiettyyn vastaukseen. Haastattelu oli vapaamuotoinen, mutta aiheet on pidetty johdonmukaisesti teemoissa avoimien kysymyksien ja väittämien avulla. Haastattelut ovat myös nauhoitetussa muodossa.

Haastattelu on yhdenlaista keskustelua. Tavallisessa keskustelussa osapuolet ovat yleensä (tai kuvittelevat olevansa) tasa-arvoisia kysymysten asettamisessa ja vastausten antamisessa. Haastattelussa sen sijaan haastattelijalla on ohjat. Tutkimustarkoituksia varten haastattelu on ymmärrettävä systemaattisena tiedonkeruun muotona. Sillä on tavoitteet, ja sen avulla pyritään saamaan mahdollisimman luotettavia ja päteviä tietoja. (Hirsjärvi ym. 2009, 207-208.) Ennen varsinaisia haastatteluja tein testihaastattelun opiskelijakaverilleni. Sillä tavoin sain tuntumaa kysymysten ymmärrettävyydestä ja välittömän, objektiivisen palautteen. Myös KOULII-hankkeen Workshopin harjoituksiin kuului haastattelutehtävä. Olen myös aikaisemmin työskennellyt ammatissa, jossa täytyi haastatella ihmisiä päivittäin.

Teemahaastattelu on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto. Teemahaastattelussa on tyypillistä, että haastattelun aihepiirit teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. Teemahaastattelua käytetään paljon kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa, koska se hyvin vastaa monia kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtia. (Hirsjärvi ym. 2009, 208.)

5.4 Aineiston hankinta ja käsittely

Tässä luvussa on selvitetty tarkemmin litterointia ja aineiston analyysiä. Haastattelujen jälkeen tallenteet tulee purkaa kirjoitetuksi tekstiksi, eli litteroida. Kirjoitin tekstin kirjalliseen muotoon. Aineiston analyysiä ja tulkintaa helpotti teemoittelun käyttö.

Haastattelin viittä henkilöä. Kriteerinä oli, että haastateltavan perheeseen kuului vähintään yksi aikuinen ja yksi alle kouluikäinen lapsi. Haastateltavina sai olla molemmat tai toinen perheen vanhempi. Opinnäytetyössäni kaikissa haastatteluissa oli haastateltavana ainoastaan toinen vanhempi. Toteutin haastattelut ensisijaisesti haastateltavan toiveen mukaisessa tilassa. Tein haastatteluja haastateltavien kodeissa, puistossa ja työpaikalla. Käytössä olisi ollut myös hankkeen tilat, mutta niille ei ollut käyttöä.

5.4.1 Litterointi

Kun tutkimusaineisto on kerätty, se pitää muuttaa muotoon, jossa sitä voidaan tutkia. Haastatteluaineiston kohdalla tämä tarkoittaa nauhoitusten muuttamista tekstimuotoon. Laadullisella tutkimusmenetelmällä toteutetuissa tutkimuksissa analysoitava aineisto on aina kuva- tai tekstimuodossa. Haastatteluaineiston muuttamista tekstimuotoon kutsutaan litteroinniksi. (Vilka 2005, 115.)

Litterointi on työlästä, mutta samalla se lisää tutkijan vuoropuhelua tutkimusaineistonsa kanssa. Litteroinnissa tapahtuvasta tutkijan ja tutkimusaineiston välisestä vuoropuhelusta on hyötyä muun muassa silloin, kun tutkimuksen edetessä tutkija määrittelee, mikä on riittävä tulkinta tutkimusongelman kannalta. Haastatteluaineiston muuttaminen tekstimuotoon helpottaa myös tutkimusaineiston analysointia eli tutkimusaineiston järjestelmällistä läpikäyntiä, aineiston ryhmittelyä ja luokittelua. (Vilka 2005. 115.)

Litteroin haastattelut pian haastattelutilanteiden jälkeen kirjoittamalla koko tekstin kirjalliseen muotoon. Tällä tavoin vastaukset olivat tuoreessa muistissa. Haastatteluja on hyvä kuunnella nauhalta useaan otteeseen mahdollisten virhetulkintojen estämiseksi. Viidestä haastattelusta kirjoitin litteroitua tekstiä yhteensä 29 sivua. Jaoin tulokset sopiviin teemoihin ja kategorioihin. Opinnäytetyössäni tuon esille haastateltavien suoria, osuvia lainauksia opinnäytetyöraportin elävöittämiseksi.

Jos aineistoa ei ole jo keruuvaiheessa samanaikaisesti purettu ja tarkasteltu, on sen käsitteelyyn ja analyysiin ryhdyttävä mahdollisimman pian keruuvaiheen jälkeen.

Tähän on monia syitä. Aineisto on tällöin vielä tuore ja inspiroikin tutkijaa. Jos käy ilmeiseksi, että tehtävissä heti haastattelujen jälkeen. Ohjetta ei kuitenkaan tule noudattaa sokeasti.

Joihinkin ongelmiin voi olla hyvä ottaa ajallista etäisyyttä. Yksittäisiä tuloksia on pyrittävä katselemaan laajasta perspektiivistä ja kokonaisuuden valossa. (Hirsjärvi & Hurme 2006, 135.)

5.4.2 Aineiston analyysi

Laadullisen aineiston analyysin tarkoitus on luoda aineistoon selkeyttä ja siten tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Analyysillä pyritään aineisto tiivistämään kadottamatta silti sen sisältämää informaatiota; päinvastoin pyritään informaatioarvon kasvattamiseen luomalla hajanaisesta aineistosta selkeää ja mielekästä. (Eskola & Suoranta 2000,137.)

Ensimmäinen lähestyminen aineistoon kulkee useimmiten tematisoinnin kautta. Aineistosta voi nostaa esiin tutkimusongelmaa valaisevia teemoja. Näin on mahdollista vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa. Aineistosta voidaan poimia sen sisältämät keskeiset aiheet. Tekstimassasta on ensin pyrittävä löytämään, ja sen jälkeen eroteltava tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet. (Eskola & Suoranta 2000,137.)

Tässä opinnäytetyössä toteutui Eskola & Suorannan (2000) mukaisesti teemoittelemalla aineistoa. Litteroinnin jälkeen aloin järjestellä haastateltavien vastauksia teemoittain kysymysrunkoa hyväksi käyttäen. Tällä tavoin oli helpompaa hahmottaa, mitä mieltä haastateltavat olivat yleisesti aiheesta. Tulkinta on luotettavampaa, kun tekstit ovat konkreettisesti yhtenäisinä lähempää tarkastelua varten. Teemoiksi muodostuivat perheen arki ja palvelut, työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen, yhteisöllisyys ja pikkulapsiperheen palvelupolun kuvaaminen arkipäivänä. Kahden teeman alle laajentui myös alateemoja. Teeman perheen arki ja palvelut alateemoiksi muodostuivat arjen muodostuminen, palvelutoivomukset lapsiperheille Suurpellon alueelle, osallistuminen palveluiden järjestämiseen ja osallistuminen vapaaehtoisuustoimintaan. Yhteisöllisyyden alateemoiksi muodostuivat yhteisöllisyyden tarpeet, osallistuminen yhteisöllisyyden rakentamiseen ja yhteisöllisyyden vaikutus arkipäivän sujuvuuteen.

6 Tulokset

Tässä kappaleessa esittelen tutkimuksen teemahaastattelujen tuloksia. Esitän tulokset teemoittain. Haastattelukysymykset muodostuivat seuraavista teemoista: perheen arki ja palvelut, työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen, yhteisöllisyyden tarpeet sekä pikkulapsiperheen palvelupolun kuvaaminen. Teemat sisältöineen esitellään tarkemmin omissa kappaleissaan.

Tuloksien esittelyn elävöittämiseksi käytän myös haastateltavien suoria lainauksia. Haastateltavat on yksityisyyden suojaamiseksi nimetty tunnistein H1, H2, H3, H4 ja H5. Käytän suorista

lainauksista ikään kuin osuvampia kuvauksia tuloksia esiteltäessä, en kaikkia esiin tulleita kommentteja. Suoria lainauksia käytän osittain tukemaan tekstin kerrontaa.

6.1 Perheen arki ja palvelut

Perheen arki ja palvelut-teemaan liittyy kysymyksiä arjen muodostumisesta, palvelutoiveet lapsiperheille Espoon Suurpellon alueelle, palvelun toteuttamisen muodot; täytyisikö palvelujen olla yritysten tarjoamia ikään kuin valmiita palveluja vai olisivatko ne mahdollisesti vapaaehtoistoimin ja yhteistoimin niin sanottuun ei-rahalliseen vaihdantaan perustuvia.

6.1.1 Arjen muodostuminen

Kysyin haastateltavilta, millaisista asioista arki muodostuu. Asiat, joista arki haastateltavien mielestä muodostuu, olivat melko yhtäläisiä. Monien arjessa toistuivat samanlaiset päivittäiset tapahtumat.

”Niin niin nyt kun on palannu taas töihin niin huomaa kyllä, et miten ensinnäkin se työ vaikuttaa tosi paljon niinku arkeen ja siihen ajankäyttöön ja niinku, miten perheessä sumplitaan aikataulut, et, et tota ei sen työn merkityst siinä niinkun voi, voi kiistää ollenkaan.” (H1)

”Oikeestaan se on se työ, sit on se normaali perhe-elämä ja vapaa-aikaa on aika vähä nykyään ku on nii pienet nää pienimmät. Lähinnä se arki on sitä, että mies menee töihin ja sitte jos mä oon iltavuorossa, ni mä lähen melkeen samalla oven avauksella ite. Mies tulee töistä ja, ja sitte tota vähä, taas jos on vapaa ilta, ni sitte keretään yhdessä illalla käymään puistossa ja kauppoilla ja...” (H3)

Useat haastateltavat kertoivat arkipäivästään oma-aloitteisesti kuvaillen päivän kulkua. Kaikki haastateltavat mainitsivat työn liittyvän vahvasti arkeen. Haastateltavat mainitsivat tyypillisesti työn, kaupan, päiväkodin ja perheen yhteisen ajan liittyvän arkipäivään. Eräs haastateltava toi esiin myös lasten kanssa yhdessä olemisen, hän haluaa keksiä lapsille usein jotakin pientä tekemistä arkenakin. Tällä tavoin arki ei ole ainoastaan arkista puuhaa, kuten siivoamista ja pyykinpesua.

Haastateltavien mukaan arkeen liittyy aikataulujen mukaan toimiminen ja rutiininomaisuus. Yksi haastateltava painotti hieman muita enemmän päivän tapahtumien säännöllisyyden ja toistuvuuden merkityksiä pieniä lapsia ajatellen.

”Sitte niinku kaikki päivät periaatteessa se syöminen ja muu menee aika samalla tavalla, et siit se semmosesta niinku noin aikataulullisesti se muodostuu, et se menee aika paljon niiden lasten ehdoilla, ne on niin pieniä. Että nyt

alkaa vähitellen se rytmiä voi vaihtaa niinku jo tavallaan sen tilanteen mukaan, mut et ei paljoo.” (H4)

6.1.2 Palvelutoivomukset lapsiperheille Suurpellon alueelle

Espoon Suurpeltoon rakennetaan parhaillaan asuintaloja. Osa kiinteistöistä on valmistunut ja asunnot ovat saaneet uudet asukkaansa. Alue on vielä keskeneräinen etenkin palveluiden osalta. Haastateltavien mukaan Suurpeltoon on kaavailtu liiketiloja ja kauppoja. Suurin osa haastateltavista kokee, että asukkaille on lupailtu paljon palveluita, mutta asioiden eteen ei ole tehty mitään. Erityisesti peruspalveluja haastateltavat kaipaavat alueelle pikaisesti. Neljä viidestä haastateltavasta toivoi ruokakauppaa alueelle.

”Kauppa, -pahimmat puutteet (naurahdus)-, elintarvikekioski, et täällähän ollaan kauheesti lanseerattu tätä Seulon verkkokauppaa ja vaik mä ite niinkun siis pidän ihan hirveesti, että monii palveluja tulee niinku meidän ulottuville myös verkon kautta, niin mun mielest se ei voi olla niinku tällanen ainut vaihtoehto.” (H1)

”No se lähikauppa ois semmonen, pieni edes. Aina jotain lasten kanssa unohtaa jotain kaupasta, kun menee johonkin isoon ni aina joutuu, kun menee niinku on, on vaippapakettii ja maitoo ja aina joku niistä unohtuu tai jotain niinku ni lapsiperheessä se on sitten kaaos kun sitä ei oookkaan siinä illalla.” (H2)

Tällä hetkellä haastateltavat käyvät ruokaostoksilla pääasiassa Olarissa, Niittykummussa, Matinkylässä, Tapiolassa ja Leppävaarassa. Haastateltavat kokevat kauppojen olevan liian kaukana päivittäisiä ostoksia ajatellen. Useat haastateltavat kokevat liikenneyhteydet puutteellisiksi, joiden vuoksi esimerkiksi kauppaan lähteminen oli myös hankalaa. Linja-autoreittejä liikekeskuksien suuntaan on, mutta niitä on aikataulullisesti liian harvoin. Liikuminen julkisilla kulkuneuvoilla kuvailtiin työlääksi juuri harvojen linjavuorojen vuoksi. Yksi haastava toivoi edes elintarvikekioskia, josta saisi tärkeimmät ostokset nopeasti ja läheltä. Toinen haastateltava kokisi mielekkääksi kauppa-auton. Suurpeltoa ei ole saatu kauppa-auton reitiksi haastateltavan kontaktoinnista huolimatta.

Kaksi haastateltavaa toi esiin terveydenhuoltopalveluiden puuttumisen. Haastateltavat toivoivat alueelle neuvolaa, terveyskeskusta ja apteekkia. Nykyinen neuvola on haastateltavan mukaan Olarissa ja terveyskeskus Puolarmetsässä.

”....samoiten toi meidän terveyskeskus on tuol Puolar- (onks se Puolar- joku Puolar, Puol).... Ja se ei oo sit enää kävelymatkan ulottuvuudessa, et sinne sitte täytyy mennä bussilla niin, niin tota nää oli vähä tietty haasteellisii, et toisaalta jos täst nyt kaavaillaan niin isoa aluetta kun kaavaillaan, niin must ois

aika huippuu et sitten niinkun vois kenties mieltä vielä niinku tiloja, aa, neuvolapalveluille esimerkiksi...” (H1)

Toinen haastateltava toivoi terveydenhuoltopalveluiden osalta sairaan lapsen hoitopalvelua. Hän kokee töiden luonteen vuoksi hankalaksi jäädä hoitamaan lapsia sairastapausten vuoksi. Myös puolison on haasteellista jäädä hoitamaan lapsia kotiin.

”...sit semmost äkillistä päivän, siis työpäivän, et on niinku lapset tullu sairaaks ja kumpikaan ei periaattees vois jäädä kotiin. Pakkohan sitä on sit jäädä, mut et tota niinku jos.. Meil on molemmilla vähä semmoset työt, että välillä se on vähä semmost hampaat kiristellen jää niinku kotiin tai sit ottaa lapset mukaan töihin (nauraa). Meil on ollu semmosiiki tilanteita.” (H4)

Kaikki haastateltavat kokivat läheltä löytyvät leikkipaikat tärkeiksi heidän perheilleen. Leikkipuistoissa vietetään perheen yhteistä aikaa ja lapset viihtyvät. Pari haastateltavaa ilmaisi kiinnostuksensa myös asukaspuistotyyppeihin leikkipaikkoihin.

”...ois kiva, et ois just semmonen asukaspuisto, että, mis ois vaikka mahdollisesti tämmösille pienemmille se puistotäti, että vois muutaman tunnin viikossa. Me ollaan käyty itse asiassa Latokaskessa asti. Tämmöst opeteltu vähän tätä hoidossa olemista siellä, puistotädillä...” (H3)

”...nii toivois siis tämmösii leikkipaikkoja niille lapsille, se on kuitenkin aika urbaania, muutetaan siis niihin kerrostaloihin sinne niin se on aika urbaani se ympäristö. Paljo autoja ja muuta, niin sit vielä ton ikäsille tarvii olla semmonen osotettu paikka, mis ne voi leikkii ja on tietysti vartioitu myöskin, ton ikäsille. Ni se ei häiritse mitään, jos siel siis olis joku, mä en tiedä onko, mut siis tämmösii leikkipaikkoja, mis on siis päivisin mahdollisuus jättää lapsi sinne esimes tunniksi. Siel on siis hoitaja.” (H4)

Asukaspuistoa ehdottavat haastateltavat toivovat myös hoitajaa puistoon. Tällä tavoin tulisi mahdollisuus jättää lapsi leikkimään puistoon esimerkiksi tunniksi silloin tällöin. Hoitajan avulla myös vielä kotihoidossa olevat lapset voisivat harjoitella muutaman tunnin ajan hoidossa olemista ennen säännölliseen päivähoitoon siirtymistä.

Suurin osa haastateltavista otti esille lastenhoidon. Haastateltavat olisivat valmiita maksamaan satunnaisesta lastenhoidosta. He uskovat, että lasten iltahoitoa myyvä yritys menestyisi alueella.

”...voisin kuvitella, et semmonenki yritys menestyis, joka myis siis tämmöstä niinku iltahoitoa. Voisin kuvitella, mistä mä tiedän, mut että siis ihan tämmönen, joka myis iltahoitoa niinku esimerkiksi muutama tunti. Koska siis tämmöstähän varmaan tämmöselle vois olla kysyntää, voisin kuvitella. (naurahtaa)

Meillä varmaan olis aina välillä! Ei nyt koko ajan, mut et joskus joku tilanne.”
(H4)

Edellisten lisäksi haastateltavat luettelivat myös muita palvelutoiveita. Eräs haastateltava toivoi päiväkotia, jossa toimisi myös esikouluryhmä. Pari haastateltavaa toivoi kirjastoa. Samoin liikuntapaikkoja toivoivat useat haastateltavat. Ohjatut liikunta-, ja tanssitunnit olisivat kiinnostavia, samoin kuntosali. Kahvilapalvelut koetaan myös oleelliseksi alueelle. Perhekahvila-tyyppinen kohtaamispaikka on mieluinen.

Alueen asuntoihin liittyen keskustelua herättävät asuntojen koot. Kaksi haastateltavaa ihmettelee alueen yksiöiden ja kaksioiden suurta määrää. Kolmioita ja suurempia asuntoja on haastateltavien mukaan todella vähän. Asia ihmetyttää haastateltavia siitä syystä, että Suurpellon aluetta mainostetaan perheystävällisenä seutuna, jolloin suurempiakin asuntoja olettaisi olevan enemmän saatavilla.

6.1.3 Osallistuminen palveluiden järjestämiseen

Selvitin haastateltavien kiinnostusta heidän mahdollisesti omaan panokseensa palveluiden järjestämiseen. Tällöin suurempaa osaa näyttelee ei-rahalliseen vaihtoon perustuva yhteistyö. Toisaalta tiedustelin, olisiko palveluiden mieluummin oltava suoraan yrityksiltä ostettavia valmiita palveluja. Tutkin haastateltavien mielipiteitä erilaisten väittämien (ks. liite 1) avulla, joihin haastateltavat kertoivat mielipiteensä omin sanoin.

”No mää oon itse asiassa miettiny tällast vähän niinku vaihtorinkiperiaatteel toimivaa, toimivaa juttuu, siis mä oon ideoinu tällästä muutamien äitien kanssa, et, et olis joku tämmönen niinku palvelu, voiks sitä kutsuu palveluks, että niinku ite vois tarjota vaikka jotain missä nyt itte on vahva. Mä esimerkiksi oon aika hyvä käsitöissä. Mä voisin tarjota jotain niinku lastenvaatteita tai neule, neulejuttuja tai muita ja mä haluaisin vastapalvelukseks esimerkiksi siivousapua tai ikkunanpesupalvelua tai joku tällasen niinku joo.” (H1)

”No toi nyt on, hirveesti riippuu siitä palvelusta, et en mä nyt osaa sanoo, et tietysti jos on joku ostopalvelu, niin kyl mä nyt sit haluan tietysti ostaa niinku valmista. Eei mua nyt se haittaa, et vaik siihen joutuis osallistuu joihinkin asioihin, siis en mä nyt silleen sitä vastusta missään tapauksessa, mut kyllähän siis niinku, ku on muutenki kiire, niin sitte monesti kun sen palvelun tarvii, niin sit sen pitää olla niinku valmis.” (H4)

Haastateltavat tuntuvat jonkun verran haluavan vaikuttaa palveluiden toteuttamiseen. Toisaalta joitakin palveluja tarvitsee akuutisti heti, jolloin palvelun toivotaan olevan valmis, ostettava palvelu. Internetistä tulevat palvelut, kuten Seulo koetaan yleisesti hyväksi vaihtoehdoksi, mutta sen ei useimpien haastateltavien mukaan tule olla ainoa vaihtoehto. Fyysisiä

kauppoja toivotaan alueelle yhtä lailla. Haastateltavat kokevat ajanpuutteen olevan suurin syy siihen, ettei palveluihin vaikuttamiseen jää paljoa aikaa.

6.1.4 Osallistuminen vapaaehtoistoimintaan

Halusin selvittää haastateltavien kiinnostusta yhteistyörinkeihin ja palveluiden toteuttamiseen useilla eri väitteillä ja kysymyksillä. Mielestäni keskeisin on väittämä liittyen vapaaehtoistyöhön. Esitin haastateltaville seuraavan väitteen: ”Haluan osallistua vapaaehtoistoimintaan.” Ensimmäinen haastateltava kiteytti ajatuksiaan vapaaehtoistyöhön osallistumisesta seuraavalla tavalla:

”..ite täytyy kokee se asia tosi tärkeeks ja et se antaa siihen omaan arkeen enemmän kun se ottaa. Koska siis onhan, vapaaehtosuudes annetaan aikaa niinku sit omasta ja perheen ajasta johonkin muuhun, niin sen täytyy silloin olla joku semmonen, mist kokee, et saa niinku täydennystä omaan arkeensa.” (H1)

Pari haastateltavaa kokee, että asuintalon taloyhtiöön ja pihaan liittyvään vapaaehtoiseen yhdessä tekemiseen haastateltavat voisivat antaa aikaansa ja työpanostaan. Pihatalkoot, pihassa siivoaminen ja asuintaloon ja sen pihapiiriin liittyvät hankinnat ovat kiinnostavia. Toinen haastateltava osoitti kiinnostuksensa myös taloyhtiön hallituksen jäsenyyteen.

”No joo siis mua kiinnostas siis esimerkiks siis just tämmösiä niinku sitä ihan sitä lähiympäristöä, niinku siinä tavallaa vaikuttaa” (H4)

Ajatukseen vapaaehtoistyöstä liittyi myös varauksellisuutta. Yksi haastateltava tyrmäsi toimintaan osallistumisen lähestulkoon täysin. Toisaalta hän piti ajatuksesta ja uskoisi osallistuvansa, mikäli elämäntilanne olisi parempi, eli jos aikaa olisi enemmän. Eräs haastateltava toi myös esille ajanpuutteen, mutta saattaisi pystyä osallistumaan vähän riippuen toiminnan luonteesta ja vaadittavasta panoksesta.

”Mä luulen, et täs kohtaa se ei oo kauheen mahollista vielä. Nii, tää on vähä semmost hädellii, ettei kyllä.” (H3)

”Joo, siis no, riippuu vähä toiminnasta ja ei mul nyt hirveesti oo aikaa uhrata siihen, mut et jos se on niinku niissä rajoissa, että on se aika, mitä se vaatii, ni kyllä ihan mielellään joo. Mut mikään semmonen niinkun joka viikonloppu kolme tuntii, niin no way! (naurua)” (H4)

Kysyin haastateltavien mielenkiintoa verkostoitumaan muiden lapsiperheiden kanssa. Suurin osa haluaa mielellään yhteistyötä muiden perheiden kanssa. Yhdellä haastateltavalla on jo kokemusta yhteistyöstä, jossa vaihdetaan palveluksia. Esimerkkinä hän kertoi, että jonkun muun perheen vanhempi voi hakea myös hänen lapsensa päiväkodista, jos haastateltavalla

menee myöhempään. Myös tuttavaperheen vanhemman kanssa on tehty vaihdantaa niin, että haastateltava saa kosmetologipalvelua lapsen hoidosta hakemista vastaan. Eräs toinen haastateltava, joka toivoi yhteistyötä muiden perheiden kanssa, kertoi äitiysloman olleen yksinäistä aikaa. Silloin olisi kaivannut tuttavvia, joilta olisi voinut kysyä neuvoa. Sama haastateltava on törmännyt muualla toimiviin yhteistyöporukoihin, niissä on muun muassa ollut kirpputorien järjestämistä, kierrättämistä, työpajoja, luentoja, ”luomuhippiirejä”, kokkikursseja, luomuruuan tekoa, kestovaipantekokursseja ja niin edelleen. Edellä mainitun kaltaisia ei haastateltavan mukaan lähipiiristä löydy ja niitä on joutunut hakemaan muualta.

Loput haastateltavista ja osittain yhteistyötä toivovat haastateltavatkin kertoivat ajan puutteen olevan suuri syy siihen, ettei yhteistyöhön ole kiinnostusta. Jotkut haastateltavista eivät kokeneet tarvetta yhteistyöhön ainakaan niin sanotusti väkisin verkostoitumalla. Niiden kanssa tulee yhteistyötä, kenen kanssa kemiat toimivat ja suhteet syntyvät luonnostaan.

6.2 Työn ja perhe-elämän yhteen sovittaminen

Työn ja perhe-elämän yhdistäminen voi olla haastavaa tai toisaalta antoisaa ja antaa voimaa jaksamiseen elämän eri osa-alueilla. Kaikki haastateltavat ovat ainakin osittain työssäkäyviä. Selvitin haastateltavien kokemukset työn ja perhe-elämän yhteensovittamisesta. Neljä viidestä haastateltavasta kokee työn ja perhe-elämän yhdistämisen pääosin olevan yhteen sovittavissa.

”...se on vähä semmonen pakollinen kuvio molemmat (naurua). Joo, kylhän niinku varsinkin kun on perhe niin sit on pakko käydä töissä. Et tota ei siinä mulla mitään. Se on mulle kans semmonen hengähdyspaikka se työpaikka. Sit on niinku ihan vastapainoo se, kun tulee kotiin...” (H2)

”Mun mielest se onnistuu ihan hyvin. Se vaan pitää niinku sitte kattoo, et miten sen saa siihen sopimaan, eikä yrittää tehdä semmost, mikä on mahdotonta - ainakaan täs vaiheessa, kun lapset on vielä pieniä.” (H4)

Yksi haastateltava kokee työn ja perhe-elämän yhdistämisen haasteellisempänä, kuin muut. Asiaan saattaa vaikuttaa osaltaan se, etteivät lapset ole päivähoidossa. Perheen lapset hoidetaan tällä hetkellä kotona, jonka vanhempien vuorotyö mahdollistaa.

Eräs haastateltava tekee lyhyempää työpäivää ollessaan osittaisella hoitovapaalla. Hän kokee lyhennetyn työpäivän sopivan hyvin hänelle. Niin sanotusta aikuisten maailmasta ja työelämästä saa energiaa ja tämä myös auttaa olemaan paremmin läsnä lapsen arjessa. Haastateltava kokee olevansa työssään tuottava, hän pystyy organisoimaan sekä priorisoimaan työtehtävät paremmin, kuin aikaisemmin tehdessään kokopäiväistä työpäivää. Hän on myös oppinut

sanomaan ”ei” kohtuuttomalle työaakalle, sillä kuuden tunnin työpäivänä työaika on rajallinen.

Edellinen haastateltava toi esiin myös yhteiskunnallista näkökulmaa työn ja perhe-elämän yhteensovittamisesta. Hänen mielestään suomalainen kulttuuri antaa mahdollisuuden työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen jos ihmiset enemmän vaatisivat sitä ja puhuisivat siitä. Ihmisten tulisi ottaa asiakseen edistää joustoja, jotka mahdollistaisivat tasapainoisemman yhtälön edellä mainittujen kesken. Keskustelua työyhteisöissä tulisi olla sekä selkeää tekemisen meininkiä niin sanotun ”juputtamisen” sijaan. Haastateltavan mukaan suomalaiset ovat joskus liian tunnollisia ja elävät enemmän työlle, kuin perheelle. Työ asetetaan usein liian korkealle sijalle elämässä. Haastateltava toivoo, että työpaikkojen henkilöstöstrategiassa olisi otettu huomioon työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen joustoineen.

Yleisesti haastateltavat kertoivat kiireen ja vuorokauden tuntien rajallisuuden tuovan haasteita työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen. Erään haastateltavan mielestä siitä huolimatta, että edelliset elämän osa-alueet ovat yhteen sovitettavissa, tietynlaista valintaa on tehtävä. Hänen mielestään loistokasta uraa on vaikeaa luoda, jos toisaalta samalla haluaa olla paljon kotona lasten kanssa.

Osa-alueiden yhteensovittamisessa auttaa useilla haasteltavilla joustavat työajat. Tällöin toinen vanhempi menee aikaisemmin töihin ja myöhemmin töihin menevä vie lapset päivähoitoon. Aikaisemmin työpäivänsä aloittanut vanhempi hakee lapset, jolloin aika lapsien päivähoitopäivän pituus ei ole liian pitkä. Myös osittainen hoitovapaa mahdollistaa työssä jakamista yhden haastateltavan kohdalla. Haastateltavat toivat esiin myös työaikojen joustavuuden, liukumat ja työaikapankin, johon voi tehdä etukäteen tunteja ja tehdä näin lyhyempiä työpäiviä välillä. Avoimet keskustelut esimiehen kanssa, perheen sisäinen yhteistyö, hyvä tukiverkosto, selkeä aikataulutus sekä palveluiden saatavuus auttavat työn ja perhe-elämän yhteensovittamisessa. Yksi haastateltava on yrittäjä ja hän voi vaikuttaa työaikoihin joustavasti lasten tarpeiden mukaan.

6.3 Yhteisöllisyys Espoon Suurpellon alueella

KOULII-hankkeen yhtenä tavoitteena on edistää Suurpellon alueen yhteisöllisyyttä. Halusin opinnäytetyössäni selvittää, mitä ajatuksia yhteisöllisyys herättää haastateltavissa. Yhteisöllisyyttä usein ihannoidaan ihmisten puheissa, halusin kysyä haastateltavien tarpeista yhteisöllisyyteen. Ensimmäisenä kysyin, mitä haastateltavat ymmärtävät yhteisöllisyydellä Suurpellon alueella.

”...että vaikka tää yhteisöllisyys kumpuaa sit siit nii ja yhteisöllinen toiminta kumpuaa niinku niist asukkaista itsestään, mutta se tarvii käynnistyäkseen jonkun sellasen tyyppin, joka niinku polkasee sen käyntiin, mutta et sitten niinkun nää asukkaat ite alkaa tavallaan aktiivisesti tuottaa sitä.” (H1)

”No yhteisöllisyys on varmaan sitä niinku tavallaan just semmosta, että koetaan jotenkin niinku yhteenkuuluvuutta ja sitte mun mielest se näkyy täällä niinku jonku verran sillee että täällä ihmiset moikkaa ja juttelee ja saattaa niinku käyä naapurin koiraa kävelyttämässä jos toinen ei pääse. Tääl on semmost niinku, aika semmost lämminhenkistä.” (H5)

Tällä hetkellä kukaan haastateltavista ei tunne erityisen vahvaa yhteisöllisyyden tunnetta Suurpellon alueella. Erään haastateltavan mukaan naapureita oikeastaan näe, monet asukkaat kulkevat parkkihallien kautta. Yksi haastateltava painottaa puitteiden tarpeellisuutta, pihalla tulisi olla penkkejä ja yhteinen kerhohuone olisi myös toivottu. Näin muiden tapaaminen ja tutustuminen olisi helppoa niin sanotussa yhteisessä olohuoneessa.

Kolme haastateltavaa tuo esiin projektityöntekijän tai vetäjän tarpeellisuuden. Yhteisöllisyyden muodostumiseen tarvitaan haastateltavien mukaan henkilö, joka kerää ihmiset yhteen ja näin tuotetaan yhteisöllisyyttä ja aktiivista toimintaa pidemmällä tähtäimellä. Yhteisöllisyys vaatii erään haastateltavan mukaan niin sanotun innokkaan puuhaporukan.

Yksi haastateltava kokee naapurit ystävälliseksi ja usein tulee vaihdettua pari sanaa heidän kanssaan, muunlaista kanssakäymistä hän ei toisaalta kaipaakaan. Eräs toinen haastateltava toivoi yhdistystä, joka järjestäisi esimerkiksi niin sanottua puskansiivousta. Yleiseen viihtyvyyteen halutaan siis panostaa ja yhteisöllisyys olisi muutakin, kuin ”pakkoharavointi” syksyisin.

6.3.1 Yhteisöllisyyden tarpeet

Seuraavaksi kysyin haastateltavien tarpeita yhteisöllisyyteen. Tällä hetkellä yhteisöllisyyttä ei haastateltavien mukaan ole erityisemmin havaittavissa. Kaikki toivoivat hyvää ilmapiiriä ja tervehtimisen lisäksi halutaan vaihtaa muutama sana tavatessa. Yleisesti ajatukset yhteisöllisyyden syvyydestä vaihtelivat.

”Mä jotenkin koen, että, et tällä alueella, tääl kuitenkin asuu näit niinku lapsiperheitä, niin vois toimii joku tämmönen ikäänkuin hyvä veli hyvä sisarverkosto, et voi aatella jotain niinku lapsenhoitoapua joskus, et jos vanhemmat vaikka haluaa mennä leffaan tai näin, niin rinki, rinki vois vähän keskenään niinku miettii, että onnistusko joskus niinku vaihtarit lapsenhoitoavussa ja ja sit ihan niinku tällanen vertaistuki tavallaan, et et kun meilläkin tosiaan puuttuu nää lapsiperhekontaktit tästä lähipiiristä.” (H1)

”Joo, kyllä mulle, mun mielestä siinä on sitä voimaa, kun on, tuntee naapureita ja sit niinku, lähtee siitä, et oikeestaan huomaa, et kaikilla on samanlainen tarve, että laitetaan pihaa kuntoon ja että se on, ja polut kuntoon pihan ympärillä, että ne on, ettei kompastuta ja, ja niinku.” (H2)

Eräs painottaa, että yhteisöllisyyden tulee olla vapaaehtoista. Pakottamalla yhteisöllisyys ei onnistu. Suurpeltopäivät ja muut tapahtumat ovat olleet mieleisiä, niissä tutustuu ja näkee eri ihmisiä. Periaatteessa hän kaipaa yhteisöllisyyttä heikon lähi- ja tukiverkoston vuoksi, mutta epäroi, voisiko verkosto tuntemattomien kanssa toimia.

6.3.2 Osallistuminen yhteisöllisyyden rakentamiseen

Yhteisöllisyyteen liittyen selvitin haastateltavilta, kuinka he haluaisivat osallistua yhteisöllisyyden rakentamiseen.

”...et tarvis niinku joku tämmönen primus moottor. Mä oon miettiny et ehdoittasinko mä itseäni sellaseksi henkilöksi, et joka aktivois naapurustoa täällä et hei et, niinku tois selväks sen että mitä kaikkee me voidaan tehdä esimerkiksi tän asukasportaalin välityksellä... Joku yksittäinen tapahtuma keväässä syksyssä ihan vois olla vakkarina mukana, mut et jos se on sit niinku jotain siis viikottaista, niin tietty niinkun oma ajankäyttö ja niinkun perheen jutut, niin ratkasee tosi paljon, et semmonen mitä vois ajatella et on niinku ihan säännöllisesti mukana ni kyl sen täytyy niin kytkeytyä sitte tähän niinkun omaan arkeen.” (H1)

Yksi haastateltava on harkinnut ryhtyvänsä toiminnan vetäjäksi, niin sanotuksi primus moottoriksi. Primus moottori voisi aktivoisi naapurustoa, ehdottaisi, mitä kaikkea asukasportaalin välityksellä voisi tehdä. Jo olemassa olevan Internet-portaalin välityksellä voisi jakaa ja vaihtaa informaatiota esimerkiksi tapahtumien, kuten kirpputorin järjestämisessä. Myös Facebook on haastateltavan mukaan vartenotettava vaihtoehto asukkaiden vuorovaikutuksessa.

Pari haastateltavaa kokee yhteisöllisyyden liittyvän vahvasti omaan taloyhtiöön. Yksi haastateltava haluaa osallistua taloyhtiön hallitukseen. Hän näkee myös voivansa olla yhdistyksen jäsen sillä panostuksella, mihin hän itse kokee aikansa riittävän. Toinen kokee voivansa osallistua talkoisiin, siivouksiin, palveluiden ja tarvittavien tavaroiden hankkimiseen.

Eräs haastateltava toivoo voivansa vaikuttaa mahdollisen tulevan lähikaupan valikoimaan erityisruokavalionsa vuoksi. Hän voisi ehdottaa, millaisia tuotteita kauppaan tulisi tilata. Kaikki haastateltavat voisivat osallistua alueen lapsiperheille suunnatun ohjelman järjestämiseen itse määrittämällään aikataululla ja panostuksella. Yleistyksenä voisi varmastikin esittää yhden haastateltavan osuvan kuvaelman yhteisöllisyyteen liittyvästä osallistumisesta:

”Ite koen niinkun tällasissa yhteisöllisissä jutuissa sen, että se niinkun.. Siin täytyy olla niinku samanhenkinen porukka tavallaan, jotka sitte siinä puuhaa,

et on niinku sama visio siitä, mitä niinku halutaan tehdä.” (H1)

6.3.3 Yhteisöllisyyden vaikutus arkipäivän sujuvuuteen

Kysyin haastateltavilta, miten yhteisöllisyys auttaisi arkipäivän sujuvuuteen. Yhteisöllisyys mahdollistaisi pienten, arkisten asioiden toteutumista. Näin myös arki saattaisi välillä helpottua.

”No se et jos on joku kerhohuone ja näin niinku ja on, mihin mennä, mis on joku sohva ja joku on nyt toivottu sinne biljardipöytää ja vähä tömmöstä, niinku että nii varsinki ku on pienten lasten kans paljo kotona ni sitä mun mielestä se tuo sitä iloa, että sä voit, sä voitkin mennä johonki tämmöseen yhteiseen olohuoneeseen.” (H2)

”No lähinnä just mieltii sitä, et jos ois semmonen hyvä porukka, niin just se, et vaikka joku voi käydä hoitamassa asioita ja toiset katsoo lapsia tai joku tuo kaupasta jollekki tullessa jotain...” (H3)

Yksi haastateltava toivoo asuinalueelle kerhohuonetta, niin sanottua yhteistä olohuonetta. Tiloissa voisi olla esimerkiksi biljardipöytä. Yhteisessä olohuoneessa tapaisi muita ihmisiä, jolloin syntyisi uusia ideoita alueen ja yhteisen toiminnan kehittämiseksi.

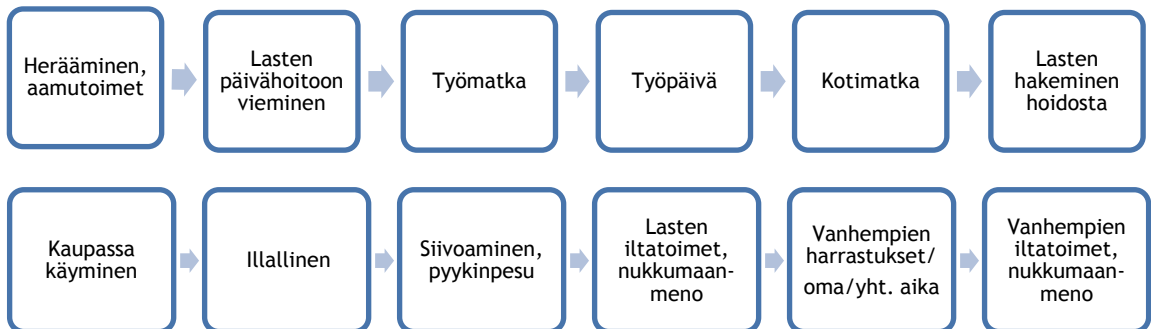
Muutama haastateltava toivoi lastenhoitoapua, jonka yhteisöllisyys voisi mahdollistaa. Haastateltavat painottavat, että yhteisöllisyys vaatii luottamusta, yhteisiä arvoja ja samoja visioita toteutettavasta tekemisestä. Kolme haastateltavaa toivoi yhteisöllisyydeltä pienien asioiden mahdollistamisen, kuten naapuri voisi tuoda kaupasta tullessaan jotain samalla tai jos vaikkapa esimerkiksi kananmunia puuttuu kesken ruuanlaiton, voisi niitä mennä reilusti ja luontevasti lainaamaan naapurilta.

6.4 Pikkulapsiperheen palvelupolun kuvaaminen arkipäivänä

Luvussa 4.1 on tarkemmin esitelty palvelumuotoilua ja sen käyttämistä pikkulapsiperheen palvelupolun kuvaamiseen. Tarkoituksena on kuvata pikkulapsiperheen tyypillistä arkipäivää ja siten tarkkaan asetetuilla kysymyksillä saada tietoa, missä arkipäivän toiminnoissa on mahdollisia palveluaukkoja tai haasteita, joihin voisi innovoida uusia ratkaisuja arkipäivää helpottamaan. Haastattelutilanteissa käytin haastattelun lisäksi apuna myös prosessikaaviota, johon piirsin ja kirjoitin perheen arkipäivän toiminnot ja käytettävät palvelut.

Ennakkohypoteesin mukaisesti arkipäivä näyttää hyvin samankaltaiselta kaikissa viidessä perheessä. Päivä koostuu seuraavista toimista: aamutoimet, lasten päivähoitoon vieminen, työmatka, työpäivä, kotimatka, lasten päivähoidosta hakeminen, kaupassa käyminen, illallinen,

siivoaminen, pyykinpesu, iltatoimet, lasten nukkumaanmeno, mahdolliset vanhempien harrastukset, television katselu, iltatoimet ja nukkumaanmeno. Arjen erityistapauksiksi haastateltavat mainitsivat vanhemman tai lapsen sairastumisen sekä oman tai puolison työmatkan.

Kuvio 2. Pikkulapsiperheen tyypillinen arkipäivä palveluineen.

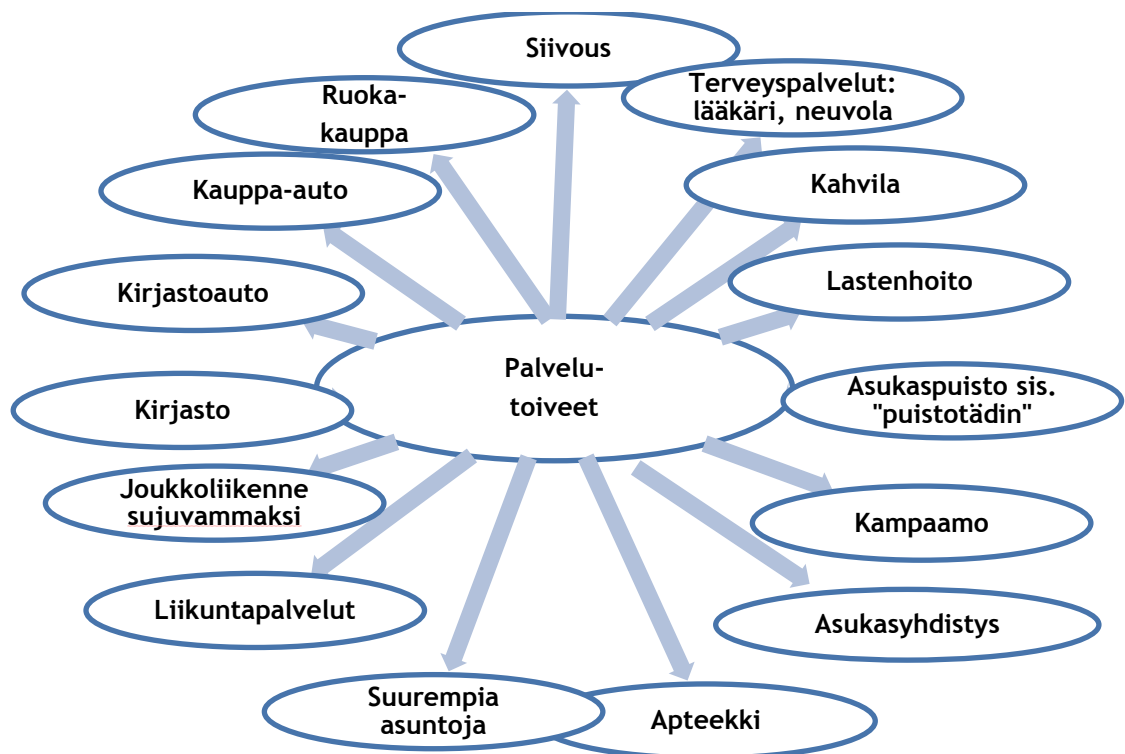
Tarkastelimme yhdessä piirtämään prosessikaaviota haastateltavien kanssa. Sen jälkeen esitin heille kysymyksiä. Ensimmäisenä kysyin, mitkä kolme yksittäistä asiaa perheenne arjessa aiheuttavat eniten haasteita. Haastateltavat mainitsivat haasteiksi yleisesti arkeen liittyviä asioita, kuten aamuheräämiset, ruuanlaitto, siisteyden ylläpitäminen, kaupassa käyminen ja lapsen sairastuminen. Edellisten lisäksi mainittiin myös tilapäiset arkeen haastetta lisäävät tekijät, kuten puolison työhön liittyvä koulutus ja omakotitalon rakennusurakka. Ruokakaupan toivotaan olevan lähempänä, jolloin kaupassa käyminen sujuisi vaivattomammin. Suuri osa haastateltavista toivoo liikuntapalvelujen olevan lähellä. Liikuntakeskuksen tulisi mahdollistaa myös lapsenhoito vanhemman liikuntatunnin ajaksi, eli lapsiparkkia toivotaan. Yksi haastateltava toivoi myös päiväkodin olevan auki pidempään.

Kysyin haastateltavilta, millaisilla palveluilla tai yhteistyöllä haasteita voisi helpottaa. Jo aiemmin mainittu ruokakauppa toivotaan yleisesti Suurpellon alueelle. Suurin osa haastateltavista olisi valmis ottamaan vastaan siivouspalvelua. Myös lastenhoitopalvelua toivotaan alueelle asukaspuiston ja perheessä työskentelevien lastenhoitajien muodossa. Kaupassa haastateltavat arvioivat käyvän 2-3 kertaa viikossa. Siivouspalvelulle olisi kysyntää 1-2 kertaa kuukaudessa. Liikuntapalveluja haastateltavat arvioisivat käytettävän 1-5 kertaa viikossa riippuen lapsiparkin olemassa olost. Lastenhoitopalveluja käytettäisiin satunnaisesti, mutta asukaspuistotoimintaan liittyen todennäköisesti jopa viikoittain muutaman tunnin ajan kerrallaan. Asukaspuistotoimintaa toivotaan kaupungin tarjoamana, toisaalta siitä ollaan tarvittaessa valmiita myös vähän maksamaankin.

Kysyin haastateltavilta, mihin he käyttäisivät vapautuvan ajan arjen haasteita ulkoistamalla tai helpottamalla edellisten palveluiden avulla. Suurin osa toivoi saavansa yhteistä aikaa perheen kanssa tai aikaa omiin harrastuksiin. Myös kulttuuritapahtumat kiinnostivat erityisesti kahta haastateltavaa, muun muassa elokuvissa käyminen koetaan kiinnostavaksi.

6.5 Yhteenveto tuloksista

Haastateltavien lapsiperheiden arki vaikuttaa olevan melko samankaltainen toistensa kanssa. Arki muodostuu aikataulujen mukaan toimimisesta ja rutiineista. Arkipäivänä liikutaan useimmiten työn, kaupan, päiväkodin ja kodin välillä. Työ liittyy vahvasti arkeen. Espoon Suurpelto on tällä hetkellä vielä keskeneräinen etenkin palveluiden osalta. Kuviossa 3 esitellään haastateltavien palvelutoiveita. Tutkimuksen haastateltavat kertovat, että alueelle on luvattu palveluita, mutta niiden toteutus näyttää heidän mielestään täysin epävarmalta. Erityisesti peruspalveluita, kuten ruokakauppaa alueelle kaivataan kovin. Edes elintarvikekioski tai kauppa-auto auttaisi arjen toimintoja. Useimmat ovat valmiita maksamaan myös siivouspalvelusta. Myös terveyspalveluita, kuten lääkäripalvelu, neuvola ja apteekki katsotaan tarpeellisiksi. Kirjasto tai kirjastoauto herätti myös kiinnostusta haastateltavien kertomuksissa.

Kuvio 3. Haastateltavien lapsiperheiden palvelutoiveet Espoon Suurpeltoon.

Tutkimuksen haastateltavat vaikuttavat olevan liikunnallisia henkilöitä, jotka haluavat pitää huolta itsestään. Liikuntapalvelut, kuten monipuolinen liikuntakeskus tai kuntosali ovat alueelle tervetulleita. Liikuntapalvelun tarjoajan tulisi järjestää tiloihin mielellään myös lapsiparkki, jolloin liikuntaan osallistuminen helpottuu huomattavasti. Myös kauneushoidosta haastateltavat ovat kiinnostuneita erityisesti kampaamon osalta ja toivoisivat liikkeen löytyvän myös Suurpellostä, omalta asuinalueelta.

Useat haastateltavat kiinnittävät huomiota joukkoliikenteen sujuvuuteen. Yhteyksiä koetaan olevan riittävästi, mutta linjavuorojen tulisi kulkea useammin. Haastateltavien yleinen kokemus on, että tällä hetkellä Suurpellon asukkaalla tulee olla auto, jotta liikkuminen on sujuvaa arjessa paikasta toiseen jo pelkkien peruspalveluiden puuttumisen vuoksi.

Haastateltavat kokevat aluetta mainostettavan perheystävälliseksi. Osa haastateltavista ihmetteli suurempien asuntojen vähyyttä. Alueella on heidän mukaan paljon vapaita, pieniä asuntoja, kuten kaksioita.

Kaikki haastateltavat toivoivat yhtenäisesti monipuolisia leikkipaikkoja lapsille. Useimmat toivoivat asukaspuistoa, jossa voisi käydä perheen kanssa. Puistoon toivotaan myös ”puistotätiä”, jonka hoiviin voisi jättää lapsen esimerkiksi pari tunniksi. Useat haastateltavat toivovat myös lastenhoitopalvelua myös kotiin. Asukaspuiston hoitopalvelua haastateltavat asukkaat uskoisivat käyttävänsä satunnaisesti, mutta kuitenkin viikoittain. Muu lastenhoitopalvelu olisi satunnaista, esimerkiksi kerran, pari kertaa kuukaudessa tapahtuvaa. Lasten iltahoitoa toivotaan, samoin tuotiin esille myös sairaan lapsen akuutti hoitopalvelu.

Yksi haastateltava totesi kahvilapalveluiden olevan keskeinen toive Suurpellon alueelle. Perinteisen ketjukahvilan sijaan toivotaan perhekahvilatyypistä paikkaa, jossa tapaisi muita alueen asukkaita. Toinen haastateltava toivoi yhteistä kerhohuonetta, jossa voisi pelata esimerkiksi biljardia. Haastateltavien asukaspuisto-, perhekahvila- ja kerhohuone-ideat ovat jollain tavalla yhtenäisiä, joten niistä olisi hyvä lähteä kehittämään toimintaa, joka tyydyttäisi monien perheiden tarpeita. Tämä myös hyvin todennäköisesti lisäisi yhteisöllisyyden tunnetta niille, jotka haluavat osallistua toimintaan. Haastateltavat eivät nimittäin yleisesti ottaen tällä hetkellä koe yhteisöllisyyden tunnetta Suurpellon alueella. Haastateltavat painottavat, että kaikenlaisen vapaa-ajalla yhdessä tekemisen tulee perustua vapaaehtoisuuteen. Useat haastateltavat toteavat yhteisöllisen toiminnan aloituksen vaativan jonkinlaista vetäjää, toiminnan aloittajaa tai niin sanottua puuhaporukkaa. Sen jälkeen yhteisöllisyys voisi kehittyä hyvään suuntaan mielekkääksi. Edellisen toiminnan lisäksi jotkut haastateltavat ovat kiinnostuneita panostamaan pihapiiriin ja talkoisiin sekä osallistumaan taloyhtiön hallitukseen.

Haastateltavat ovat periaatteessa kiinnostuneita vaikuttamaan itsekin palveluihin omalla panostuksellaan. Vaihtorinkiperiaatetta, jossa esimerkiksi joku siivoaisi ja saisi vastapalveluksi esimerkiksi lastenhoitoapua tai käsityötuotteita, ei suoraan tyrmätykään. Toisaalta yhteistyöhön, yhteisöllisyyteen ja kaikenlaiseen vapaaehtoistyöhön liittyy vahvasti varauksellisuutta, sillä perheiden välinen yhteistyö vaatii keskinäistä luottamusta ja samoja arvoja. Vapaaehtoisuudessa annetaan aikaa omasta ja perheen ajasta, joten sen tulee olla luonteeltaan sellaista, josta kokee saavansa täydennystä omaan arkeen. Haastatteluista saa myös vahvasti

yleistettävän käsityksen, että aika on kovin rajallista ja vuorokaudessa niin sanotusti liian vähän tunteja. Naapureiden ja alueen ihmisten kanssa koetaan mielekkääksi olla hyvissä väleissä, jutella muutama sana, kun tavataan. Yhteisiä tapahtumia voidaan järjestää, mutta niihin voidaan panostaa kohtuullisesti melko hektisen elämäntilanteen vuoksi. Mikäli jonkin palvelun tai tuotteen tarvitsee akuutisti, halutaan sen olevan useimmiten yritykseltä ostettava palvelu.

Työ- ja perhe-elämä koetaan yleisesti haastateltavien mielestä sovittamaan melko hyvin yhteen haasteista huolimatta. Työ on haastateltavien mukaan pakollinen arkeen kuuluva osa, toisaalta myös hengähdyspaikka. Pikkulapsiperheiden arjen vastapainoksi kaivataan aikuisten seuraa ja itsensä toteuttamista, joka tyydyttyä useimmilla työelämän kautta. Tällä tavoin ollaan myös kotona enemmän läsnä lasten arjessa. Osa-alueiden yhteensovittamisessa eri perheillä auttavat perheen sisäinen yhteistyö selkeine aikatauluineen, hyvä tukiverkosto, mahdollinen hoitovapaa, työaikojen joustavuus, työaikapankit ja liukumat, avoimet keskustelut esimiehen kanssa sekä palveluiden saatavuus ja sijainti. Työpaikkojen yrityskulttuuriin toivotaan henkilöstöstrategiaan lapsiperheiden huomioon ottamista erilaisilla joustoilla.

Pikkulapsiperheiden päivä koostuu pääpiirteittäin seuraavista toimista: aamutoimet, lasten päivähoitoon vieminen, työmatka, työpäivä, kotimatka, lasten päivähoidosta hakeminen, kaupassa käyminen, illallinen, siivoaminen, pyykinpesu, iltatoimet, lasten nukkumaanmeno, mahdolliset vanhempien harrastukset, television katselu, iltatoimet ja nukkumaanmeno. Arjen erityistapauksiksi haastateltavat mainitsivat vanhemman tai lapsen sairastumisen sekä oman tai puolison työmatkan. Haastateltavat mainitsivat haasteiksi yleisesti arkeen liittyviä asioita, kuten aamuhämmäiset, ruuanlaitto, siisteyden ylläpitäminen, kaupassa käyminen ja lapsen sairastuminen. Suurin osa haastateltavista olisi valmis ottamaan vastaan siivouspalvelua. Myös lastenhoitopalvelua toivotaan alueelle asukaspuiston ja perheessä työskentelevien lastenhoitajien muodossa. Suurin osa toivoi viimeksi mainituilla tavoilla saavansa yhteistä aikaa perheen kanssa tai aikaa omiin harrastuksiin.

7 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyön luotettavuuteen vaikuttavat lukuiset tekijät. Ensinnäkin tutkimusmenetelmän valitseminen on keskeistä. Laadullinen tutkimus sopii hyvin arjen tarpeiden ja todellisen elämän kuvaamiseen. Tutkimusmenetelmällä saadaan haastateltavan ”oma ääni” esiin. Lähtökohtana kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Tähän sisältyy ajatus, että todellisuus on moninainen. Tutkimuksessa on kuitenkin otettava huomioon, että todellisuutta ei voi pirstoa mielivaltaisesti osiin. Tapahtumat muovaavat samanaikaisesti toinen toistaan, ja onkin mahdollista löytää monensuuntaisia suhteita. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti.

(Hirsjärvi ym. 2009, 161.) Opinnäytetyössäni tutkin haastateltavien ajatuksia ja mielipiteitä kokonaisvaltaisesti. Useilla teemoilla saatiin tietoa elämän eri osa-alueista. Eri teemojen kysymysten vastauksista löytyi samankaltaisuuksia, jotka vahvistavat tulkinnan oikeellisuutta. Prosessikaaviota käyttämällä voitiin kuvata todellista arkipäivää konkreettisesti.

Laadullisessa tutkimuksessa on pohdittava aineiston riittävyttä ja analyysin kattavuutta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on vaikeaa, ellei mahdotonta laskea ennakolta riittävän aineiston kokoa. Vakiintuneista otantateorioista ei ole apua. Yleisohjeena voitaneen sanoa, että aineistoa ei kannata ahnehtia liikaa. (Eskola & Suoranta 2000, 215.) Opinnäytetyössäni ei ollut tarkoitus saada vastauksia suurelta asukasmäärältä. Tein opinnäytetyötä yksin ja suhteellisen rajatussa ajassa. Laadullisessa tutkimuksessa jokainen haastateltava on ainutlaatuinen.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tulee huomioida myös analyysin arvioitavuutta ja toistettavuutta. Eskola & Suoranta (2000, 214) viittaavat Mäkelän (1990) määrittelyyn arvioitavuudesta ja toistettavuudesta. Arvioitavuus tarkoittaa sitä, että lukija pystyy seuraamaan tutkija päätteilyä. Toistettavuudella viitataan siihen, että analyysissä käytetyt luokittelu- ja tulkintasäännöt esitetään niin yksiselitteisesti kuin mahdollista. Periaate on se, että toinen tutkija voi niitä soveltamalla tehdä samat tulkinnot aineistosta. Tämä (niin kuin edellinenkin kriteeri) on luonnollisesti enemmän tavoite kuin vakiintunut käytäntö.

Haastateltavien valinnassa on muistettava, mitä ollaan tutkimassa. Tutkimusongelmasta riippuen on mielekästä valita haastateltavat joko teemaa tai tutkittavaa asiaa koskevan asiantuntemuksen tai kokemuksen perusteella. Tärkeä kriteeri tällöin on, että haastateltavalla on omakohtainen kokemus tutkittavasta asiasta. (Vilkkä 2005, 114.)

Informoin selkeästi haastateltaville, mitä tutkin, miksi tutkin, mitä hyötyä vastauksista on ja mihin käyttöön aineisto on tarkoitettu. Tähdensin, että vastaaminen on täysin vapaaehtoista ja pyysin haastateltavalta tutkimusluvan. Ennen tapaamista lähetin vielä sähköpostin, jossa kerroin tarkemmin opinnäytetyöstä ja sen tarkoituksesta. Haastateltavilla oli mahdollisuus valita haastattelun toteutuspaikka. Haastattelu voitiin toteuttaa perheiden kotona tai jossakin muussa heidän toivomusten mukaisissa puitteissa. Myös KOULII-hankkeella on käytössään tilat Espoon Mankkaalla, joissa olisi ollut rauhallista suorittaa haastatteluja, mikäli haastateltavat olisivat toivoneet kodin ulkopuolisia tiloja.

Teemahaastattelua toteutettaessa haastateltavalta tuli kysyä lupa haastattelun tallentamiseen nauhurilla. Minun haastattelijana tuli vakuuttaa, ettei haastateltavan henkilöllisyys tule millään tavalla esiin tutkimuksen tuloksia esiteltäessä. Tietoja käytettiin ainoastaan tutkimustarkoituksiin ja tallenne hävitetään asianmukaisesti opinnäytetyön valmistuttua.

Teemahaastattelu sopi hyvin arjen tarpeiden tutkimiseen muun muassa siitä syystä, että haastateltava sai vapaamuotoisesti ja monipuolisesti kertoa mielipiteensä teemoista, kysymyksistä ja asettamistani väittämistä. Kiinnitin huomiota haastattelutilanteen välittömän tunnelman luomiseen, jolloin haastateltavan oli helpompaa virittäytyä tunnelmaan ja kertoa vapaasti ajatuksistaan. Haastateltavalle oli tärkeää osoittaa, että hänen vastauksiaan arvostetaan ja niillä on merkitystä.

Haastatteluaineistoa oli tärkeää kuunnella useaan kertaan tulkinallisten seikkojen vuoksi. Itsereflektio oli tarpeen tutkimusprosessin eri vaiheissa. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on tutkijan avoin subjektiviteetti ja sen myöntäminen, että tutkija on tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pääasiallinen luotettavuuden kriteeri onkin tutkija itse ja näin ollen luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. Tämän takia kvalitatiiviset tutkimusraportit ovat yleensä paljon henkilökohtaisempia, tutkijan omaa pohdintaa sisältäviä. (Eskola & Suoranta 2000, 210.)

Vilkka tähdentää Eskolaan & Suorantaan (2000) viitaten, ettei laadullisella tutkimusmenetelmällä tehdyssä tutkimuksessa tutkimuksen toteuttamista ja tutkimuksen luotettavuutta ei voi pitää toisistaan erillisinä tapahtumina. Viime kädessä laadullisella tutkimusmenetelmällä tehdyssä tutkimuksessa luotettavuuden kriteeri on tutkija itse ja hänen rehellisyytensä, koska arvioinnin kohteena on tutkijan tutkimuksessaan tekemät teot, valinnat ja ratkaisut. Tutkijan tulee siten arvioida tutkimuksensa luotettavuutta jokaisen tekemänsä valinnan kohdalla. Näin ollen luotettavuuden arviointia tehdään koko ajan suhteessa teoriaan, analyysitapaan, tutkimusaineiston ryhmittelyyn, luokitteluun, tutkimiseen, tulkintaan ja johtopäätöksiin. Tutkijan on pystyttävä kuvaamaan ja perustelemaan tutkimustekstissään, mistä valintojen joukosta valinta tehdään, mitä nämä ratkaisut olivat ja miten hän on lopullisin ratkaisuihinsa päätenyt. Hänen tulee myös arvioida ratkaisujensa tarkoituksenmukaisuutta tai toimivuutta tavoitteiden kannalta. (Vilkka 2005, 159.)

8 Pohdinta

Opinnäytetyön aihetta valitessani oli selvää, että työn tulee liittyä varhaiskasvatukseen tai lapsiin ja perheisiin, sillä haluan saada tutkintoni kautta pätevyyden toimia lastentarhanopettajana. Ohjaajani esitteli erilaisia aihevaihtoehtoja ja KOULII-hanke kuulosti kiinnostavalta. Espoon Suurpellon rakentamisessa on tähdätty viihtyvyyteen, laadukkaaseen arkeen ja kestävään kehitykseen ja ekologisuuteen. Tällainen ajattelu osaltaan herätti mielenkiintoni. Oli kiinnostavaa päästä asukkaiden koteihin näkemään heidän arkeaan ja kuulemaan ajatuksia haastatteluihin kuulumista teemoista. Arjesta on tehty melko vähän tutkimuksia Suomessa, siitäkin syystä aihe vaikutti merkittävältä.

Haastateltavien käsitykset arkipäivästä tukevat Pirjo Korvelan (2003) sekvenssiteoriaa. Korvelan tutkimuksen mukaan arki muodostuu toisiaan seuraavista vaiheista, eli sekvensseistä. Tässä opinnäytetyössä erityisesti pikkulapsiperheen palvelupolun kuvaaminen arkipäivänä ilmensi tietynlaisten rutiinien toiston: aamutoimet ennen kotoa lähtemistä, kotiinpaluu ja asettautuminen kotiin, tehdään jotain yhdessä ja nukkumaan laittautuminen.

Yhteisöllisyys jakoi jonkun verran mielipiteitä. Monet ajattelivat sen olevan jopa ihanakin asia, mutta siihen liittyi ymmärrettävästi varauksellisuutta ja ajan puutteen olevan ongelma käytännön toteutukseen. Yhteisöllisyyttä ei haluta muodostaa väkisin, vaan se syntyy ihmisten välisestä kemiasta. Toisaalta ymmärrettiin yhteisöllisyyden vaativan alulle laittavaa tahoa, projektin vetäjää tai ”puuhaporukkaa”.

Tässä opinnäytetyössä yllättäviä olivat melko myönteiset tulokset työn ja perhe-elämän yhteensovittamisesta. Valtaosa haastateltavista totesi osa-alueiden olevan yhteen sovitettavissa. Pääosin työelämästä saadaan jaksamista kotiinkin ja koettiin sen vahvistavan hyvää vanhemmuutta ja läsnäoloa. Työpaikka koetaan olevan jopa hengähdyspaikkakin. Toisaalta muistutettiin toki jaksamisen olevan rajallista, on osattava priorisoida töitään ja osata myös sanoa ”ei” liialle työtaakalle. Kiire ja vuorokauden tuntien rajallisuus toivat jonkun verran haasteita osa-alueiden yhdistämisessä. Haastateltavat toivat esiin myös ajatuksen, ettei kaikkea voi saada. On tehtävä tietynlaista valintaa ja tasapainoiltava, haluaako loistokkaan uran vai täysipainoista perhe-elämää. Myös Paletti-tutkimuksen (2009) tulokset tukevat tämän opinnäytetyön tuloksia. Työn kuormittavuudesta huolimatta työn ja perhe-elämän yhteensovittamisesta välittyi suurimmaksi osaksi myönteinen kuva. Niinkään työssäkäyntiä ei koettu ongelmalliseksi, vaan työn ajoittaista joustamattomuutta.

Koen erinomaiseksi Väestöliiton 2009 aloittaman hankkeen ”Työajan joustot perheystävällisellä työpaikalla”. Hankkeen tavoitteena on vaikuttaa työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista koskeviin asenteisiin ja käytäntöihin sekä työpaikoilla ja julkisessa keskustelussa. Tämänkaltaista hanketoimintaa tarvitaan. Työelämää tulee saada perheystävällisemmäksi. Tämä tulee varmasti olemaan yhä tärkeämpi kilpailuvaltti ammattitaitoisia työntekijöitä rekrytoimassa ja olemassa olevien sitouttamisessa. Työurien pidentymisenkin vuoksi tarvitaan yhä enemmän työntekijöiden jaksamisen tukemista ja niin myös työn tuottavuus pysyy hyvänä. Myös osa haastateltavista toivoi enemmän keskustelua yhteiskunnallisella tasolla työn ja perhe-elämän yhteensovittamisesta ja joustojen mahdollisuudesta.

Espoon Suurpeltoon toivotaan paljon erilaisia palveluita. Vastauksissa korostui peruspalvelujen kiireellinen tarve, erityisesti ruokakauppaa tarvitaan alueelle. Lastenhoitajan ohjaamia leikkipaikkoja halutaan, asukaspuisto-tyyppinen oli haastateltavien mielestä erittäin toivottu. Jatkotutkimuksena ehdottaisinkin kvantitatiivista opinnäytetyötä. Opinnäytetyön tavoitteena

olisi esimerkiksi selvittää suurena otoksena, kuinka usein asukaspuisto-tyyppisessä leikkipuistossa käytäisiin, millaista toimintaa sinne tarkalleen ottaen haluttaisiin, kuinka usein sinne tuotaisiin lapsia ja paljonko siitä oltaisiin valmiita maksamaan vai tulisiko lastenhoidon olla täysin ilmaista.

Tiedonkeruumenetelminä teemahaastattelu ja palvelumuotoilu sopivat tähän opinnäytetyöhön hyvin. Teemahaastattelun avoimilla kysymyksillä haastateltavalle tarjoutui mahdollisuus kertoa ajatuksistaan ja toiveistaan omin sanoin. Avoimilla kysymyksillä saatiin varmemmin haastateltavan ”oma ääni” kuuluviin ilman haastattelijan johdatusta mihinkään tiettyihin, toivottuihin vastauksiin, joita ei sinänsä kysymyksillä haettukaan.

Palvelumuotoilu on melko uusi tiedonkeruumenetelmä. Tarkoituksena oli saada haastateltavilta käyttäjälähtöistä tietoa. Lähtökohtina palvelumuotoilussa ovat palvelukokemus ja asiakkaan tarpeet, joihin perehdyttiin syvällisesti tässä opinnäytetyössä. Prosessikaavio oli hyvä arkipäivän kulun ja palveluiden tarpeiden visuaalinen havainnollistaja, joka toi konkreettisuutta arkipäivän kuvaamiseen. Haastattelussa käytettiin avoimien kysymyksien lisäksi väittämiä, joita käytetään palvelumuotoilussa yhtenä tiedonkeruumenetelmänä. Väittämät näyttivät herättävän tunteita siinä mielessä, että haastateltavat antoivat päättäväisempiä mielipiteitä asioista. Avoimella kysymyksellä ei haluta johdattaa vastausta mihinkään suuntaan. Väittämät antoivat osaltaan tietoa haastateltavien mielipiteistä sellaisista asioista, joista halusin tietoa, mutta johdattelematta. Oli esimerkiksi helpompaa saada haastateltavan aito mielipide väittämällä: ”Haluan osallistua vapaaehtoistoimintaan.” Haastateltavan vastaus on edellisellä väittämällä hyvin todennäköisemmin aidompi, kuin jos olisin kysynyt: ”Mitä mieltä olet vapaaehtoistoinnasta?” Teemahaastattelun avoimet kysymykset, palvelumuotoilun väittämät ja prosessikaavio olivat toimiva yhdistelmä tämän opinnäytetyön tiedonkeruumenetelminä.

Opinnäytetyöprosessi onnistui hyvin. Haastateltavat kertoivat avoimesti arjestaan ja vastasivat kysymyksiin ennakkoluulottomasti. Sain vastaukset tutkimuskysymyksiin. Uskon tuloksista olevan lisäarvoa KOULII-hankkeeseen Suurpellon palvelujen suunnitteluun ja toteutukseen. Olen aikaisemmin tehnyt opinnäytetyön liittyen liiketalouteen ja valmistunut tradenomiksi Laurea-ammattikorkeakoulusta. Opinnäytetyöprosessi ja työn vaatima panostus oli siitä syystä helpompaa hahmottaa ja tekeminen sujui melko mutkattomasti. Edellisessä työpaikassani asiakkaiden haastattelu kuului jokapäiväiseen työhöni, joka varmasti edesauttoi tämän tutkielman haastattelutilanteissa. Oli kuitenkin aivan erilaista tehdä opinnäytetyöstä aihealueesta, joka todella kiinnosti. Arki ja ihmisten mielipiteet ovat mielenkiintoisia aiheita. Pysyin opinnäytetyön tekemisessä suunnitellussa aikataulussa. Ensimmäinen orientaatiota paaminen ohjaajan kanssa oli tammikuussa 2011. Työn tekeminen tapahtui pääosin kesällä ja alkusyksystä 2011.

Lämpimät kiitokset haastateltaville, jotka vastasivat ennakkoluulottomasti ja avoimesti kysymyksiini. Erityiskiitokseni osoitan lehtori Virpi Lundille, joka on antanut erinomaisia ideoita, ammattitaitoista ohjausta ja järjestänyt joustavasti aikaa opinnäytetyöni tarkasteluun ja kehittämiseen. Kiitos myös yliopettaja Kaija Pessolle arvokkaasta palautteesta opinnäytetyöstäni. Kiitokset lisäksi aviomiehelleni prosessikaavion ideoinnista ja teknisestä toteutuksesta sekä koko opiskeluni tukemisesta.

Lähteet

Alasuutari, M. 2010. Suunniteltu lapsuus. Keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoitossa. Tampere: Vastapaino.

Alasuutari, M. 2006. Kulttuuriset kehykset kasvatusvuorovaikutuksessa. Teoksessa Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A. & Rasku-Puttonen H. (toim.): Kasvatusvuorovaikutus. Vaajakoski: Vastapaino, 85-86.

Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Tampere: Tammer-Paino.

Asiantuntijatoimisto Johansson. Palvelumuotoilun Workshop. Palvelumuotoilun tiedonkeruumenetelmät, tiedon analysointi ja palvelukonseptiesimerkit. Business Park Mankkaa. Espoo. 21.3. ja 18.4.2011.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2006. Tutkimushaastattelu. 4. painos. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15.-16. painos. Hämeenlinna: Tammi.

Jokinen, E. 2005. Aikuisten arki. Helsinki: Gaudeamus.

Karila, K. & Nummenmaa, A. 2006. Teoksessa Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A. & Rasku-Puttonen H. (toim.): Kasvatusvuorovaikutus. Vaajakoski: Vastapaino, 34.

Karisto, A., Takala, P., & Haapola, I. 1997. Matkalla nykyaikaan. Elintason, elämäntavan ja sosiaalipolitiikan muutos Suomessa. Juva: WSOY - Kirjapainoyksikkö.

Kekonen, S. 2011. Pikkulapsiperheen arkipäivän prosessikaavion ideointi ja tekninen toteutus.

Kinnunen, U., & Mauno, S. 2002. Työ ja perhe-elämä vanhempien ja lasten näkökulmasta. Teoksessa Kinnunen, U. & Rönkä, A. (toim.) 2002. Perhe ja vanhemmuus. Keuruu: PS-Kustannus.

Kivijärvi, S., Rönkä, A. & Hyväluoma, J. 2009. Vanhemmuus arjessa: Neuvottelua, hässäköitä ja hassuttelua. Teoksessa Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. (toim.). Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Paletti-tutkimus, Jyväskylän yliopiston perhetutkimuskeskus. Jyväskylä: PS-Kustannus, 49-52.

Korvela, P. 2003. Yhdessä ja erikseen. Perheenjäsenten kotona olemisen ja tekemisen dynamiikka. Stakesin tutkimuksia 130. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta, Kotitalous- ja käsityötieteiden laitos. Väitöskirja. Helsinki: Stakes.

Kokko, A. 2009. Perheystävällisyys osaksi työelämän arkea. Teoksessa Syrjälä, J. (toim.) Hyvän arjen puolesta. Väestöliiton vuosikirja 2009. Forssa: Väestöliitto.

KOULII-hanke: Pitkiä Pellavia-laskiaistapahtuma. Espoo, Suurpelto. 8.3.2011.

KOULII-hanke: Suurpellon infopaviljongin harjakaiset. Espoo, Suurpelto. 27.8.2011.

Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2007. Arki lapsen kokemana - eksistentiaalis-fenomenologinen haastattelututkimus. Acta Universitatis Lapponiensis 111. Rovaniemi. Lapin Yliopisto.

Malinen, K. & Sevón, E. 2009. Parisuhteen hoitaminen: Suhteiden arkea vai irtiottoja arjesta? Teoksessa Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. (toim.). Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Paletti-tutkimus, Jyväskylän yliopiston perhetutkimuskeskus. Jyväskylä: PS-Kustannus, 153.

Mattelmäki, T. & Vaajakallio, K. 2011. Yhteissuunnittelu ja palveluiden ideointi. Teoksessa Miettinen, S. (toim.) Palvelumuotoilu - uusia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen. Helsinki: Teknologiainfo Teknova Oy, 87-89.

Miettinen, S. (toim.) 2011. Palvelumuotoilu - uusia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen. Helsinki: Teknologiainfo Teknova Oy.

Moisio, E. & Huuhtanen, H. 2007. Arki hallussa? Suomalaisten asiantuntijoiden näkemyksiä työstä, perheestä ja vapaa-ajasta vuonna 2015. Delfoi-paneelin tuloksia. Työ ja ihminen, tutkimusraportti 31. Työterveyslaitoksen TYÖ/ELÄMÄ -tasapaino -toimintaohjelma, 2007. Helsinki: Työterveyslaitos.

Mäkelä, K. 1990. Kvalitatiivisen aineiston arviointiperusteet. Teoksessa Mäkelä, K. (toim.). Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus, 42-61.

Poikonen, P. & Lehtipää, R. 2009. Päivähoidon ja kodin jaettu kasvatustehtävä: Kasvatuskumppanuus perheen voimavarana. Teoksessa Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. (toim.). Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Paletti-tutkimus, Jyväskylän yliopiston perhetutkimuskeskus. Jyväskylä: PS-Kustannus, 70.

Rautiainen, M. (toim.) 2001. Vanhemmuuden roolikartta - Syvennä ja sovela. Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. (toim.). 2009. Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Paletti-tutkimus, Jyväskylän yliopiston perhetutkimuskeskus. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Tuovinen, P. 2011. Työ ja perhe-elämä voivat tukea toisiaan. Lappeenrannan uutiset. Luettu 4.5.2011.

Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. (toim.) 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Internet-lähteet

KOULII-hankeportaali. 2011.

<http://www.elgg.mcampus.fi> 2011. (edellyttää salasanaa kirjautumista) Luettu 13.4.2011.

Sosiaaliportti. 2011. Vanhemmuuden roolikartta.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-fi->

[FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/vanhemmuudenroolikartta](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-fi-fi/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/vanhemmuudenroolikartta). Luettu 13.4.2011.

Tilastokeskus. 2011. Perhe.
<http://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/perhe.html>. Luettu 13.4.2011.

Palvelumuotoilu. 2011.
<http://www.palvelumuotoilu.fi>. Luettu 1.5.2011.

Väestöliitto. 2011. Parisuhde ja lapset.
http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_pariusteesta/parisuhde_ja_lapset/. Luettu 6.6.2011.

Liitteet

Liite 1: Teemahaastattelun kysymykset ja väittämät.

Ohje haastateltavalle: Vastaa kysymyksiin vapaamuotoisesti. Väittämien kohdalla ilmaise mielipiteesi: samaa mieltä, eri mieltä tai ei samaa, eikä eri mieltä. Lisäksi perustele vastauksesi. Mikäli jokin aihe ei koske perhettäsi, siirrytään seuraavaan kysymykseen.

Perheen arki ja palvelut

- Millaisista asioista arki mielestäsi muodostuu?
- Millaisia palveluja lapsiperheille toivot Suurpellon alueelle?
- Miten palvelut tulisi toteuttaa?
- Toivon palvelun olevan valmis, hinnoiteltu kokonaisuus ilman omaa osallistumistani toteutuksen järjestämiseen.
- Koen mielekkääksi osallistua palvelun järjestämiseen itse.
- Haluan osallistua vapaaehtoistoimintaan.
- Olen kiinnostunut verkostoitumaan yhteistyöhön muiden lapsiperheiden kanssa.

Työn ja perhe-elämän yhteen sovittaminen

- Millaiseksi koet työn ja perheen yhteen sovittamisen?
- Mitkä asiat auttavat työn ja perheen yhteen sovittamisessa?

Yhteisöllisyyden tarpeet

- Mitä ymmärrät yhteisöllisyydellä Suurpellon alueella?
- Millaisia tarpeita sinulla on yhteisöllisyyteen?
- Miten haluaisit osallistua yhteisöllisyyden rakentamiseen?
- Miten yhteisöllisyys auttaisi arkipäivän sujuvuuteen?

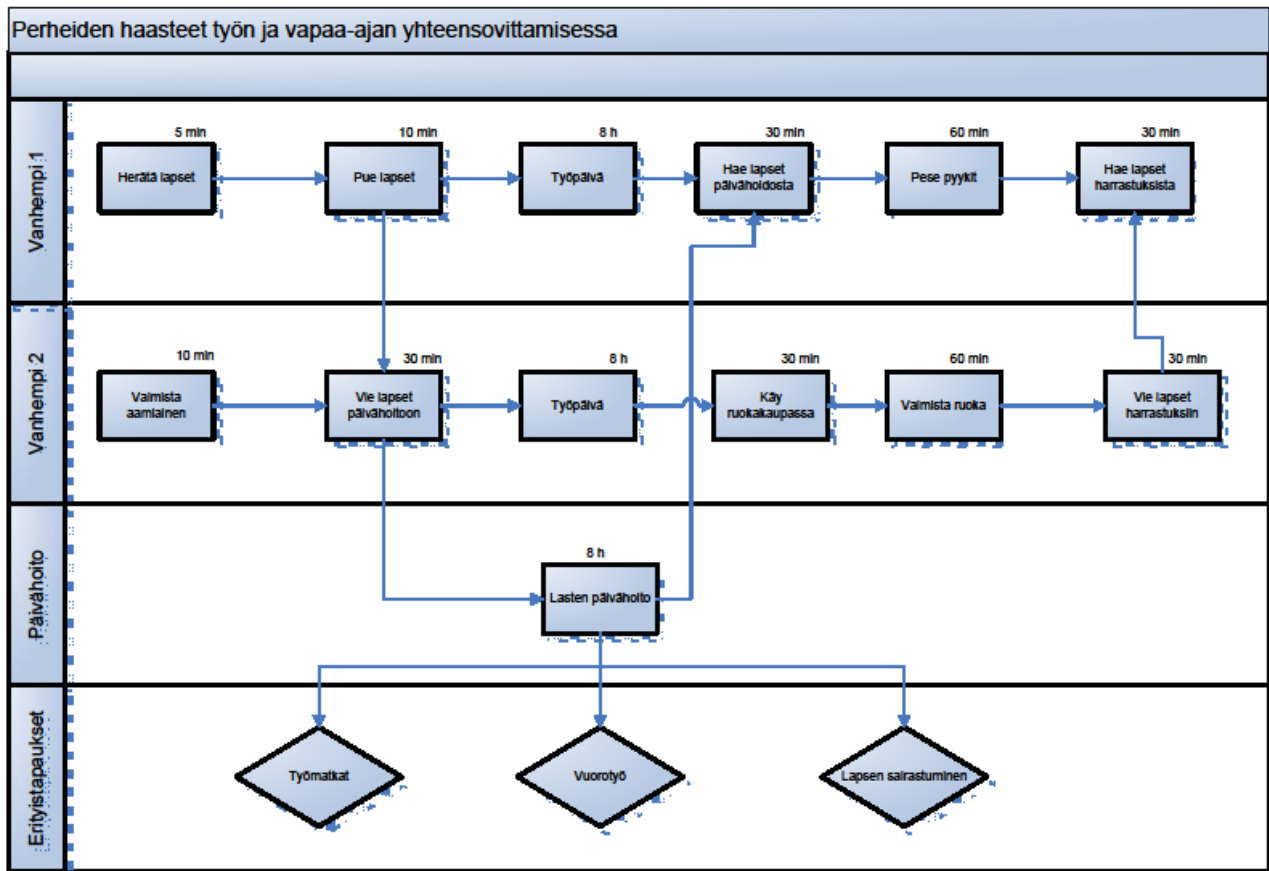
Liite 2: Pikkulapsiperheen palvelupolun kuvaaminen arkipäivänä.

Ohje haastateltavalle: Kerro perheesi tavallisesta arkipäivästä. Kuvaile päivän tapahtumia aamusta alkaen.

Pikkulapsiperheen palvelupolku arkipäivänä

- Mitkä kolme yksittäistä asiaa perheenne arjessa aiheuttavat eniten haasteita?
- Millaisilla palveluilla tai yhteistyöllä näitä voisi helpottaa?
- Miten käyttäisit ajan, joka vapautuisi arjen toimintoja ulkoistamalla?
- Kuinka usein voisit ajatella käyttäväsi palvelua/muuta yhteistyötä

Liite 3: Prosessikaavio (alkuperäinen luonnos)

Liite 4: Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA

Opinnäytetyö: Espoon Suurpellon alueen asukasperheiden käsitykset lapsiperheiden arjen tarpeista (KOULII-hanke).

KOULII-hanke: Koulutuksen Innovaatio & Integraatio -hanke. Hankkeessa palvelujen innovointi kohdentuu Espoon Suurpeltoon, jonka rakentamisessa tavoitellaan viihtyisyyttä, ekologisuutta sekä työn, perheen ja vapaa-ajan yhdistämistä.

Opinnäytetyön tekijä: Hanna Kekonen

Opinnäytetyön ohjaaja: Virpi Lund

Tutkimuksen tulokset esitellään KOULII-hankkeelle ja Laurea-ammattikorkeakoulun oppilaille ja henkilökunnalle. Valmis opinnäytetyö tallennetaan Internetiin Theseus-verkkokirjastoon.

.....

Minulle on selvitetty yllä mainitun tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Olen tietoinen myös siitä, että tutkimukseen osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia, henkilöllisyyteni jää vain tutkijan tietoon ja minua koskeva aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua. Suostun siihen, että minua haastatellaan ja haastattelu nauhoitetaan. Haastattelussa antamani tietoja käytetään ainoastaan kyseisen tutkimuksen tarpeisiin.

Päiväys

Tutkittavan allekirjoitus ja nimenselvennys
